

Stenogrammid

XIII Riigikogu, IX Istungjärk, täiskogu korraline istung

Teisipäev, 19.02.2019, 10:00

Toimetatud

10:00 Istungi rakendamine

1. 10:06 Väetiseseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (639 SE) kolmas lugemine
2. 10:08 Riigikogu otsuse "Riigikohtu liikme Jaak Luige kohtunikuametist vabastamine" eelnõu (801 OE) esimene lugemine
3. 10:16 Olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Eesti maksusüsteemi tulevik" arutelu

10:00 Istungi rakendamine

10:00 Aseesimees Enn Eesmaa

Tere hommikust, austatud Riigikogu! Täiskogu IX istungjärku 5. töönädala teisipäevane istung on alanud. Aivar Sõerd, palun!

10:00 Aivar Sõerd

Austatud Riigikogu aseesimees! Head kolleegid! Mul on hea meel anda Riigikogule üle riigieelarve kontrolli erikomisjoni tegevuse aruanne. See aruanne puudutab komisjoni tegevust juulist 2018 kuni veebruarini 2019. Mul on hea meel ja ma kasutan seda võimalust, et tänada meie väga head koostööpartnerit Riigikontrolli. Ma arvan, et ma ei liialda, kui ma ütlen, et meie koostöö jõudis täiesti uuele kvaliteeditasemele. Ma tahan tänada kõiki erikomisjoni liikmeid aktiivse osalemise eest komisjoni töös ja tänan ka kõiki koostööpartnereid, kes meie komisjoni tööle on kaasa aidanud. Aitäh!

10:01 Aseesimees Enn Eesmaa

Raivo Aeg.

10:01 Raivo Aeg

Hea istungi juhataja! Head kolleegid! Ka Riigikogu julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjon pidas eile oma selle koosseisu viimase istungi. Nüüd ongi meeldiv anda Riigikogu juhatusele üle kokkuvõtte komisjoni tööst, sest julgeolekuasutuste seaduse § 36 lõige 5 kohustab meid seda vähemalt üks kord aastas tegema. Tegevuse ülevaade hõlmab ajavahemikku 13. juunist 2018 kuni 19. veebruarini 2019. Ülevaade on koostatud järgmistest ülesannetest lähtuvalt: parlamentaarne kontroll, julgeolekuasutuste eelarve arutamine, peaministri regulaarse aruande kuulamine, parlamentaarsed kuulamised, järelevalve valitsuse tegevuse üle, ühisistungid riigikaitsekomisjoniga. Julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjon lõi ka teatud mõttes pretsedendi, sest see komisjon algatas esimest korda seaduseelnõu, Kaitseväe korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Me andsime põhiseaduskomisjonile ka seisukoha isikuandmete kaitse seaduse rakendamise seaduse eelnõu kohta jne. Kokku pidas komisjon 17 istungit, sh ühe väljasõiduistungit, kaks ühisistungit ja ühe erakorralise istungi. Samamoodi tahan tänada ja tunnustada kõiki komisjoni liikmeid väga aktiivse panustamise eest komisjoni töösse ja konstruktiivse koostöö eest. Aitäh!

10:03 Aseesimees Enn Eesmaa

Jürgen Ligi.

10:03 Jürgen Ligi

Aitäh, härra esimees! Raivo Aeg andis kenasti ülevaate oma komisjoni tööst, aga meil on veel üks komisjon, rahvastikukriisi lahendamise probleemkomisjon. Kas sellised komisjonid saavad niimoodi oma töö lõpetada, et tulemust ei ole? Kunagi sai selle komisjoni moodustamist kritiseeritud, nüüd on üks inimene saanud palka ja tähelepanu, ta lubas selle eest lahendada Eesti demograafilised probleemid, ta siin puldis väga uhkelt rääkis sellest pikalt. Mis nüüd saab, kui need probleemid on lahendamata ja mingit dokumenti ka ei ole? Mille järgi siis seda ponnistust hinnata?

10:04 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur aitäh repliigi eest! Juhatuse nimel olen ma vastu võtnud ühe aruande ja ühe kokkuvõtte. Kõigi meie aruandmine toimub 3. märtsil, kui valijad annavad lõpliku hinnangu meie tehtud ja ka tegemata töödele. See on ilmselt põhjus, miks täna ei ole arupärimiste ja eelnõude üleandmist. Peeter Ernits.

10:04 Peeter Ernits

Hea juhataja! Ma jätkan Jürgen Ligi küsimust. Riigireformi komisjoni otsus tuleb arutlusele, aga eile arvati päevakorrast välja rahvastikukomisjoni otsus. Miks ta välja arvati ja seda viimasel hetkel?

10:05 Aseesimees Enn Eesmaa

Väljaarvamised toimuvad mitte sedavõrd Riigikogu juhatuse otsusega, kuivõrd komisjonide ja fraktsioonide ettepanekul, nii poolt kui ka vastu. Nii et meil puudus selles mõttes siin alus.

Head kolleegid, kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Istungist võtab osa 69 rahvasaadikut.

1. 10:06 Väetiseseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (639 SE) kolmas lugemine

10:06 Aseesimees Enn Eesmaa

Tänane esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud väetiseseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu 639 kolmas lugemine. Avan fraktsioonide läbirääkimised. Kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu lõpphääletus. Kas saal on valmis hääletama?

Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud väetiseseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu 639. Palun võtke seisukoht ja hääletage!

Hääletustulemused

Poolt hääletas 67 saadikut, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Vabariigi Valitsuse algatatud väetiseseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu 639 on seadusena vastu võetud.

2. 10:08 Riigikogu otsuse "Riigikohtu liikme Jaak Luige kohtunikuametist vabastamine" eelnõu (801 OE) esimene lugemine

10:09 Aseesimees Enn Eesmaa

Riigikohtu esimehe Priit Pikamäe esitatud Riigikogu otsuse "Riigikohtu liikme Jaak Luige kohtunikuametist vabastamine" eelnõu 801 esimene lugemine. Enne kui kutsun ettekandja kõnepulti, ütlen lühidalt, kuidas me seda päevakorrapunkti menetleme. Kõigepealt on juhtivkomisjoni esindaja ettekanne, mis kestab kuni 20 minutit. Siis on küsimused ettekandjale, iga Riigikogu liige saab esitada ühe suulise küsimuse. Läbirääkimistest võtavad osa fraktsioonide esindajad ja siis järgneb lõpphääletus, mis on avalik. Palun Helmut Hallemaa, põhiseaduskomisjoni liikme ettekandeks pulti.

10:09 Helmut Hallemaa

Hea eesistuja! Head kolleegid! Täna esimesel päevakorras on Riigikohtu liikme Jaak Luige vabastamine kohtunikuametist tema isikliku avalduse alusel seoses pensionile minekuga. Meie komisjoni päevakorras oli see eelnõu 11. veebruaril 2019. See otsus tuleneb elust enesest. Kui me mäletame, siis

nii endise Riigikohtu esimehe Priit Pikamäe, kes selle eelnõu on esitanud, vabastamisel kui ka uue Riigikohtu esimehe Villu Kõve ametisse nimetamisel oli siin arutelu all kohtunike põlvkonnavaheetus ja pensionile jäämine. See on üks nendest otsustest. Komisjon tegi konsensuslikult menetluslikud otsused: saata eelnõu tänaseks päevakorda, määrata ettekandjaks teie ees seisev põhiseaduskomisjoni liige ja viia läbi eelnõu lõpphääletus. Konsensusele jõudsid Hanno Pevkur, Helmut Hallemaa, Jevgeni Ossinovski, Jüri Adams, Mihhail Korb, Lauri Luik, Marko Pomerants, Peep Aru ja Tiit Terik. Aitäh!

10:10 Aseesimees Enn Eesmaa

Kas ettekandjale on küsimusi? Neid ei ole. Avan fraktsioonide esindajate läbirääkimised. Jaanus Karilaid Eesti Keskerakonna fraktsiooni nimel.

10:10 Jaanus Karilaid

Head kolleegid! Ma nägin Marko Pomerantsi üllatunud kulmukergitust, et kas õiguskomisjon tahab sekkuda ja riigikohtunikku mitte ametist vabastada. Aga ma loen ette ühe eriarvamuse, mille riigikohtunik Jaak Luik on kunagi esitanud. Mul on siin üksikud tsitaadid, aga te võite aimata, millest ta räägib. Jaak Luik tsiteerib siin ka ise: "Tõnu Luik oma raamatus "Filosoofiast kõnelda" on tõe erinevaid tähendusi kirjeldanud järgmiselt: "Kui Pilaatus pressis Jeesus Kristuselt välja tunnistust, kas ta on juutide kuningas, vastas Jeesus: "Jah, ma olen maailma tulnud selleks, et anda tunnistust tõest." Pilaatus küsis selle peale, aga mis on tõde. Nietzsche meelest olevat see evangeeliumis ainuke mõistlik lause. Jumalik "tee ja tõde ja elu" seisis Pilaatuse ees, aga ta ei tundnud seda ära." Edasi: "Kreeka keeles "tõtt ütelda" tähendab: mitte jätta kõneldes midagi varjatuks. Kes jätab kõneldes, üteldes, lausudes midagi varjule, see moonutab, valetab. Muide selleks, et hästi valetada tuleb tõde kui ilmsust teada, tuleb teada, mida jätta varjule. Algselt oli see sõna kreeklastel seotud ütlemissel, lausumise, kõnelemisega, kuna kõnelemine toob ilmsiks, siis kandub sõna ka oleva varjamatusse kui varjatust esile tõusvasse, käies ilmsuse enda kohta." Kas te juba aimate, millest jutt võib käia? Ei aima? Läheme siis edasi, anname veel vihjeid. Tahan tsiteerida ka Mati Hinti: "Puhtamaks saab ajalugu alles siis, kui midagi pole enam varjata, kõik kahetsusväärne on üles tunnistatud, avalikuks saanud, andeks palutud ja andeks saadud." Kas ikka ei tule veel meelde? See iseenesest ei ole väga pikk, kuskil kümme lehekülge. Jaak Luige eriarvamus käib VEB Fondi kohta. Palun seda lugeda. Aitäh!

10:13 Aseesimees Enn Eesmaa

Peeter Ernits.

10:13 Peeter Ernits

Jah, see oli tõesti siis, kui Riigikohus otsustas, kas nimi kapolt välja nõuda, ja Jaak Luik ei olnud nõus. Minu küsimus on nüüd: kas riigikohtunik lahkub omal tahtel pensionile või mitte?

10:13 Aseesimees Enn Eesmaa

Praegu ei ole küll küsimuste voor, praegu on sõna fraktsioonide esindajail. Millist fraktsiooni sina, Peeter, esindad?

10:14 Peeter Ernits

Terve mõistuse fraktsiooni.

10:14 Aseesimees Enn Eesmaa

Sul oli midagi südame peal, sa küsisid ja nüüd on see küsitud. Aitäh! Kas fraktsioonide esindajail on veel soovi esineda? Seda ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu lõpphääletus. Kas saal on valmis hääletama?

Panen hääletusele Riigikohtu esimehe Priit Pikamäe esitatud Riigikogu otsuse "Riigikohtu liikme Jaak Luige kohtunikuametist vabastamine" eelnõu 801. Palun võtke seisukoht ja hääletage!

Hääletustulemused

Otsuse eelnõu toetas 64 saadikut, erapooletuks jäi 2. Riigikohtu esimehe Priit Pikamäe esitatud Riigikogu otsuse "Riigikohtu liikme Jaak Luige kohtunikuametist vabastamine" eelnõu 801 on otsusena vastu võetud.

3. 10:16 Olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Eesti maksusüsteemi tulevik" arutelu

10:17 Aseesimees Enn Eesmaa

Eesti Reformierakonna fraktsiooni algatatud olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Eesti maksusüsteemi tulevik" arutelu. Annan teile õige lühidalt ülevaate, kuidas see arutelu täna siin saalis toimub. Kõigepealt on Eesti Reformierakonna fraktsiooni esimehe Jürgen Ligi ettekanne (kuni 20 minutit), seejärel on küsimused ja vastused (samuti kuni 20 minutit). Järgneb Eesti Tööandjate Keskliidu volikogu liikme, maksunduse töörühma juhi Jaan Puusaagi ettekanne (kuni 20 minutit), siis on küsimused ja vastused (kuni 20 minutit). Järgmiseks on EY Eesti partneri Ranno Tingase ettekanne (kuni 20 minutit) ja küsimused-vastused (samuti kuni 20 minutit). Riigikogu liige saab esitada ettekandjatele kokku kuni kaks küsimust. Seejärel on läbirääkimised, kus saavad osaleda kõik, kuid Reformierakonna fraktsiooni taotlusel teen teile ettepaneku, et kõigepealt esineksid sõnavõttudega fraktsioonide esindajad. Arutelu lõppemisel Riigikogu otsust vastu ei võta. Veel, Eesti Reformierakonna fraktsioon teeb ettepaneku pikendada vajaduse korral istungi aega kuni päevakorrapunkti ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Selle teema juurde tuleme hiljem tagasi. Kutsun ettekandjaks Eesti Reformierakonna fraktsiooni esimehe Jürgen Ligi. Palun!

10:18 Jürgen Ligi

Härra juhataja! Austatud kolleegid! Tänase arutelu pealkiri "Eesti maksusüsteemi tulevik" ei väljenda päriselt seda, milline see arutelu minu ettekujutuses olema peaks. Ma arvan, et vahetult enne valimisi on mõistlik pidada riiklikult tähtsaks küsimuseks ja probleemiks seda ohtu, mida maksusüsteemile kujutavad endast erakonnad, ja selle ohu realiseerumist pärast valimisi. Erakondade valdav hoiak enne valimisi on ju see, et tuleb teha midagi teisiti, tuleb kuidagi eristuda, tuleb parandada ka neid asju, mis töötavad, ja lubada midagi ekstravagantset. Nende muudatuste ja programmide, kaasa arvatud praeguste programmide põhivaates on see, et tuleb eelkõige saavutada valimistulemus ja erineda. Probleemide lahendamiseks need valimislubadused ka seekord väga ei tegele, eesmärk on pigem ikkagi erakondlik kasu. Aga me peaksime sellises olukorras üksteisele otsa ja peeglisse vaatama ning meenutama, et maksusüsteemi mõte on ikkagi koguda kokku riigi tegevuseks vajalik hulk raha majandust võimalikult vähe häirival moel, ja võib ka lisada, et mitte suurendades ebavõrdsust. Seda erakonnad ka nendel valimistel üldiselt ei järgi.

Kõigepealt räägin mõnest maksuprintsiibist, millega ollakse praegu konfliktis. Punkt 1: lihtsus, arusaadavus, läbipaistvus. Juba kahe aasta eest astuti siin väga halb samm tagasi, aga kuna eelmisel maksuarutelul kasutasid mitu ettekandjat lauset, et erandid ei ole saatanast, siis ma kõigepealt provotseerin sel teemal ja ütlen, et erandid on saatanast. Saatan on salakaval. Poliitikute üks lemmiktegevusi on ärgitada vaidlusi ja anda lubadusi. Mis on igasuguste erandite põhihäda? Erand loob pretsedendi, mis sünnitab järgmisi erandeid. Ta justkui lahendab üksikprobleemi, aga tekitab alati mingisuguse uue probleemi, ta loob ebaõiglust, loob ootusi. Kui mõni selline erand järjekordselt läbi läheb, murendatakse sellega maksusüsteemi pikaajaliselt. See ei ole võib-olla väga esinduslik näide, aga erakondade maksulubadusi lehitsedes olen näinud, et üks populaarsemaid lubadusi on see, et inimeste tervise edendamist või ka otse sporditegevust lubavad kõik jälle maksueranditega soodustada. Kindlasti ei ole spordile juurdepääs maksude taga, see võib olla ka rajatiste taga. Seda probleemi tegelikult lahendatakse – ja juba on lahendatud, juba on see seaduses kirjas – vales suunas. Aga vähe sellest, et siin on terviseka vähe ühist, minu tänane seisund kinnitab, et on äärmiselt rumal lubada maksumaksjal või eelarve kaudu kinni maksta mingisuguseid maratone, väites, et see parandab tervist. Ei, see tekitab pigem uusi tervisekahjustusi. Aga see selleks. Programmid hiilgavad lubadustega seda ühte erandit laiendada. Miks ainult maratonipilet, siis peaksid ka ju kultuuriürituste piletid maksusoodustuse saama? Ja muidugi, kui kultuuriürituste piletid selle saavad, siis võiks üldse igasugune enesearendamine saada maksusoodustuse. Igasugused hobid ja meelelahutus oleksid justkui riigi ja teiste maksumaksjate asi, see on midagi, mida tuleks kuidagi tööandja kaudu soosida. Siin ei ole mitte ainult see vastuolu, et eratarbimine muudetakse maksumaksja probleemiks, kes peab peale maksma sellele, mis ei ole jätkusuutlik, vaid ka see, et see tekitab juurde uut ebavõrdsust, sest sellistest mõnudest saavad osa ikkagi need, kellel raha on, mitte need, kellel on liiga vähe raha, et hobidega tegelda. Loomulikult, kui juba on spordi peale asi läinud, siis tuleb välja tuua, kui ebaõiglaselt või diskrimineerivalt soositakse ka

kehalist aktiivsust. Soositakse riskantsemaid tegevusi, mitte kõige tervislikumaid, mis on minu meelest jalutamine ja terviseradade kasutamine, aga mitte ekstreemsport ja jõusaalis käimine.

Kuid ma jäin sellele liiga pikalt pidama. Üldprintsip on, et eratarbimist, individuaalseid valikuid ei pea muutma ega tohi muuta maksumaksja asjaks. Sellist asja nagu erisoodustusmaks ei eksisteeri. On olemas rahaline palk ja on olemas naturaalpalk. Kui tööandja tahab neid maksta, siis peaks neid kohtlema ühtemoodi. Seda naturaalpalka ei ole võimalik teistmoodi ausalt hallata. Erandite puhul on üks saatan see, et erand ahendab maksubaasi ja survestab riiki tõstma maksu, aga maksusüsteemi üks põhilisi väärtusi on see, et maksumäärad on võimalikult madalad ja maksubaas võimalikult lai. Siin on valitsus teinud mitu viga järjest. Igasugused moonutused, mis sellega kaasnevad, ja jaotuse ebaõiglus tuleks veel üle korrata. Me peaksime majanduse rajama mitte eranditele, vaid loomulikele eelistele, nii et kogutakse ühtlast ja võimalikult madala määraga maksu.

Teine suur teemaplokk on ikkagi sotsiaalpoliitika ajamine maksude kogumise ja mittekogumise kaudu. Sporditeemal või kultuuriteemal rääkides sai seda meenutatud. See on täiesti perspektiivitu. Pole halvemat sotsiaalpoliitikat kui sotsiaalpoliitika, mida tehakse uute maksuerandite ja soodustuste kaudu, sest on lihtne tõsiasi, et soodustusi saab teha neile, kes niigi maksu maksavad ja jaksavad maksu maksta. Ehk sotsiaalne jaotumine on sel puhul alati jõukamate kasuks. Kohutavalt kahju on, et vasakpoolsed erakonnad, keda muidu võiks ju aadete omamises kahtlustada, armastavad just sellist ebavõrdsust kogu aeg juurde tekitada.

Loen ette mõned fraasid. "Kaotame ära erisoodustusmaksu töötajate isikliku arenguga seotud kuludelt, sest meie eesmärk on terve ja haritud rahvas." No mis asi see on? Kuidas me hakkame siis mõõtma neid tegevusi, mis arendavad või mis ei arenda? Kuidas me anname otsese tarbimise tööandja kätte ja teistpidi maksumaksja kätte, kes peab selle koha peal maksudest loobuma? Normaalne jaotus eraisiku ja riigi vahel on see, et me peaksime joone tõmbama ning mitte sekkuma hobidesse ja enesearendusse. Analoogne näide: "Võimaldame tööandjatel teha kulutusi töötajate tervise, kvalifikatsiooni ja motivatsiooni parandamiseks palgafondiga seotud piirmäära ulatuses." No andke andeks, mis asi, mis motivatsioon, mismoodi? Need on kõik ju need küsimused, et kas me maksame palka või mitte. Kui me juba jaksame palka maksta, siis loomulikult tekib kiusatus maksta ka mingisuguseid maksuvabu boonuseid. Aga see ei ole mitte kuidagi sotsiaalpoliitika, see on asotsiaalpoliitika, kui antakse tugevamatele eratarbimiseks veel maksuvaba raha. Hallata on selliseid asju võimatu, aga ometi erakonnad kirjutavad massiliselt selliseid asju oma programmidesse.

Ei saa jätta mainimata sellist õilist asja nagu lastega seotud tulumaksuvabastus. Ainuüksi selle viimase maksuvaba miinimumi käkerdisega võeti sellest soodustusest ära vähemalt 5 miljonit, nüüd lubab sama erakond teise suupoolega lastega seotud maksuerandeid laiendada. Selle lubaduse häbematus on selles, et kõige nõrgemad jäävad ilma. See on ju teada, et kõige nõrgemad jäävad ilma. Kui samal ajal kaotati vajaduspõhine lapsetoetus, mille maksmine võis olla küll administratiivselt keerukas, siis on see ju küüniline, et anname neile veel, kellel on. Suuremad ja vaesemad pered ei saa niigi lastega seotud tulumaksuvabastust kätte, nii et kui vähegi võimalik, võiks selle jutu lõpetada. Need erandid jällegi suurendavad sotsiaalset ebavõrdsust. Selle asemel tuleks ikkagi tegelda otsese toetamisega, mis jõuab kõigini, ka nendeni, kes ei jaksa maksu maksta.

Loomulikult on äärmiselt tähtis maksusüsteemi hallatavus. Lihtsus ja selgus on hallatavusega seotud, hallatavusega on seotud ka pettuste ärahoidmine. Üks totrustest, mida jälle lubatakse, on regionaalsed maksusoodustused. 45 000 ruutkilomeetrit ja 1,4 miljonit inimest – kuidas on võimalik, et me haldame üsna keskmise töölesõidu kaugusel veel mingisuguseid regionaalseid erandeid? Kui elukoht on hiirekliki kaugusel ja töökohti ei ole võimalik kuidagi mõõta selle järgi, kus täpselt see väärtus või kasum luuakse, siis on see jälle valijate petmine, süstemaatiline, massiline ja korduv petmine. Ka selle valitsuse koalitsioonileppesse kirjutati see sisse. See tuleks ära unustada, sest selle tulemus on ainult maksude optimeerimine, et mitte öelda maksupettus. Majanduse reaalne paigutus sõltub hoopis muudest teguritest. Makse ääremaadelt nagunii ei laeku, küll aga hakkavad siis ääremaadele ilmuma suured maksumaksjad, kes enam maksu maksmata ei pea, kui selline monstrum läbirääkimistel tõsiselt teemaks tõuseb.

Üks huvitav teema on muidugi maksukoormus. Me peaksime olema vastutustundlikud selle poolest, et võim ei tohiks lihtsalt anda õigust ülepeakaela maksukoormust tõsta. Seda mõni erakond lubab. Mul oli ühte vasakpoolset erakonda muidugi lõbus vaadata. Kui nad lubavad 2,5 miljardi euro eest igasuguseid asju ning lubavad ka seda, et nad ei tõsta maksukoormust, siis miski on ikkagi haigelt mäda. Teise 2,5 miljardi eest valimislubadusi – lisaks nendele, mida ka Rahandusministeeriumil mõõta ei õnnestunud –

on nende oponendil. Nad on omavahel põhilised kaklejad siin Lossi platsil ka, kui vaja on, debatid lähevad neil füüsiliseks, et ikka esil olla. Teine pool lubab omakorda 2,5 miljardit, s.o umbes veerand eelarvest, ainult et seejuures lubatakse massiliselt makse alandada ja näiteks pensione kahekordistada. Kõige kallim valimisprogramm tähendab nii kõige suuremaid toetusi kui ka kõige suuremaid maksualandusi. Sellise blufiga ei tohiks mitte ükski erakond valimiskastide lähedale ilmuda. Üks nendest kaklejatest, kes nimetab ennast parempoolseks, väidab, et tema alandab käibemaksu 15%-le. Punkt 1: väga naljakas on, et neli aastat tagasi nad lubasid alandada 10%-le. Kuhu nüüd see ülejäänud 5% on kadunud? Võib-olla enam ei kehtinud see, mida öeldi teledebattides, et oh, see eurodirektiiv, see tühistatakse aasta lõpuks ära. Niimoodi mindi eelmistele valimistele ja saadi kohad parlamendis. Nendele valimistele minnakse juriidiliselt teostatava määraga, aga kindlasti ei ole sel midagi pistmist parempoolsusega. See on vasakpoolne lubadus, kui alandatakse just neid makse, mis majandust vähem häirivad. Käibemaks, kui ta on neutraalselt kehtestatud, on majandusele üsna süütu maks. Vähemalt parempoolsed ei tohiks väita midagi muud. Jutt on muidugi EKRE-st. Maksude mõjuhierarhiat tasuks meeles pidada. Kõige halvemad maksud ekspertiisi põhjal on ikkagi ettevõtte tulumaks ja tööjõumaksud ning alles siis hakkavad tulema tarbimismaksud, mis on suhteliselt neutraalsed. Muidugi, kui makse üldse ei oleks, siis esimesel hetkel võiks arvata, et majandus kasvab paremini, aga ühiskond ei kasvaks siis sidusaks, seda ei saa kahjuks keegi lubada. Ja nüüd varamaksud. Need, kes lubavad varamakse, peaksid alati ütlema, milliselt varalt ja kui palju nad maksu tahavad koguda. See paatos, et me alandame tulumaksu, et asemele teha varamaks, ei ole mitte millegagi kaetud, sest maksuvõimelist vara, mis toodaks ka rahavoogu, ei ole Eestis lihtsalt kogunenud. Kas saabki olla kogunenud? Ka teistes riikides, ka vanades jõukates riikides, kus on igat sorti vara palju akumulbeerunud, on varamaksudel maksustruktuuris siiski väike osakaal ja see ei kompenseeri kuidagi inimeste makstud teisi makse. Me ei tohiks nende sahmimistega unustada, et maksu maksab eelkõige inimene, isegi siis, kui näib, et seda maksu võetakse varalt. Veel huvitavaid märkusi, kuidas edasi-tagasi käitutakse. Eelmine kord lubas üks erakond tõsta tulumaksu 24%-le, nüüd lubab ta selle alandada 12%-le. Jutt on Vabaerakonnast. Seesama EKRE lubas eelmine kord saastavamat tarbimist kõrgemalt maksustada, praegu ta ütleb, et saastavama tarbimise maksud peavad meil olema kõige madalamad regioonis. Kuskil peaks olema vastutustunne nii oma programmi kui ka maailma ees. Täiesti kriminaalne on muidugi see skoor, mille saavutas valitsus 2016. aastal. Sajad miljonid maksuraha lihtsalt kingiti ära, selleks et joomine kasvaks. Siin ei ole jutt ainult alkoholiaktsiisist, siin on jutt turismist, muudest kaupadest ja kõigest, mis selle hullusega kaasnesid. See tuleks ära muuta ja selle eest vabandust paluda. Tegelikult tuleks vangi minna. Selliste summade ja selliste tagajärgede eest minnakse üldiselt vangi. Tulumaksusüsteem. Ma olen seda värselt ka graafiliselt tõestanud, kuid neile, kes pole viitsinud lugeda või vaadata, neile ütlen, et pensionäre lüpsiti. See tulumaksukäkk tehti ikkagi nõrgemate arvel. Pensionäril on võimalik võita kuni 3 eurot – selle süsteemiga võrreldes, mis oleks muidu tänavu kehtinud – ja kaotada 96 eurot. Madalapalgalised said enne 59 eurot, nüüd on siis teistpidi 59 eurot. See ei puuduta mitte kõiki, aga siiski. Jällegi, nõrgematele edasi-tagasi andmine, mitte juurdeandmine. See tulumaksusüsteem suurendas päris kindlasti nii absoluutset kui ka suhtelist vaesust. Ometi lubas toonane sotsiaalminister, et ta loob komisjoni, mis vaatab, et ükski meede seda ei tekitaks. Nüüd nad kelgivad sellega, et aga teie valitsedes oleks see maksuvaba miinimum tõusnud, ei tea, 50 aastaga kuhugi. Ise te olite – nii sotsid kui ka Isamaa – koalitsiooniläbirääkimistel üldse vastu maksuvaba miinimumi tõstmisele, mis oli meie nõudmine. Meie pakkusime tookord 300 eurot, nüüd pakume 500. Teie tahtsite selle asemel mingit käkki. Ma ei räägigi sellest, et see süsteem soosib vähetootlikku majandust. Kui hakatakse maksuvaba miinimumi ära võtma juba palga puhul, mis on 0,87 keskmist palka, siis kas seda palka on ikka liiga palju? Kas see on päris võrdsustamine? Või kui hakatakse päriselt raha ära võtma palga puhul, mis 1,25 keskmist palka, siis see tähendab ju seda, et meil on kommunistlik ühiskond. Väga halb süsteem. Me peaksime mõtlema, et peale valimisi rohkem selliseid kärke ei juhtuks. Peaksime rohkem mõtlema konkurentsivõimele, keskkonnale, pahedele ja tööjõule ning nendega seotud maksudele, mitte selle peale, mis on partei tulemus valimistel. Aitäh!

10:38 Aseesimees Enn Eesmaa

Valimisvõitluse tunnustega arutelu jätkub küsimuste vooruga. Palun, Toomas Vitsut!

10:39 Toomas Vitsut

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Kuulates teid, pean ütlema, et sellises stiilis aruteluga me mingisuguse produktiivse tulemuseni vaevalt jõuame. Neid asju, millega saaks nõus olla, oli teie ettekandes üsna vähe. Aga mina tahan küsida üksikisiku tulumaksu kohta. Teatavasti viis Eesti selle sisse 1993. Eesti oli siis oma administratiivse võimekuse poolest veel suhteliselt algelisel tasemel. Nüüd me oleme tublisti edasi arenenud. Kui me vaatame, kuhu klubisse me oma proportsionaalse tulumaksuga kuulume, siis see ei ole just kõige väärkam: Transnistria, Lõuna-Osseetia. Astmelise tulumaksuga riigid on arenenud ...

10:40 Aseesimees Enn Eesmaa

Küsimise aeg on läbi!

10:40 Toomas Vitsut

... riigid. Minu küsimus on selline: mis te arvate, missugune arenenud riik võtab Eestist eeskuju ja viib sisse proportsionaalse tulumaksu?

10:40 Jürgen Ligi

Aitäh! Küsimisel võite te ära jätta need komplimendid, et te pole minuga nõus. Mul on hea meel, et te pole minuga nõus. Mina ei ole teiega ka peaaegu kunagi nõus. Maksude teemal soovitan ma opereerida neil, kes natukene teemat valdavad. Võiksite ära jätta ka rassistikud lahterdamised, kui te leiate mõne riigi, mis teile ei meeldi. Kõlab halvasti, kui te ütlete, et see on halb klubi. Need ajaloolistel ja poliitilistel põhjustel kehva olukorda jäänud riigid on olnud teinekord võimekamad reformijad – täpselt nagu Eestigi, muide – kui vanad demokraatiad, kus teie erakonna sarnased erakonnad on kaua võimul olnud ja õõnsatel motiividel lihtsalt raha laiali pildunud. Efektivsemad maksusüsteemid on pigem uuemad. Need vaesed riigid või, mis seal salata, ka mõned mitteriigid – kui ma õigesti kuulsin, siis te nimetasite Transnistriat – suudavad vahel tühja koha peal langetada mõne efektiivsema otsuse kui vanad demokraatiad. Kahjuks. Neil on demokraatiaga kehvasti, aga mitte kõik, mis sealt välja tuleb, ei ole alati halb.

10:41 Aseesimees Enn Eesmaa

Peeter Ernits.

10:41 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Ma arvasin, et sa oled arukas inimene, aga kui sa ütled, et erandid on saatanast, siis järelikult oled sa veendunud, et igal pool tuleb labidaga lüüa, isegi siis, kui see erand on Eestile kasulik. Laeva lipuõiguse puhul oli Reformierakond üldiselt erandi poolt. Sina fraktsiooni juhina olid algul raevukalt vastu, aga ei hääletanud. Kas sa tõesti arvad siiralt, et alati tuleb labidaga lüüa? Me räägime praegu maksusüsteemist.

10:42 Jürgen Ligi

Aitäh! Mina ei rääkinud labidast, mina rääkisin saatanast. Kui saatanal on labidas, siis tal see on. Aga see sõna iseenesest oli pärit siin eelmisel korral korduvalt öeldud lausest – ka minu erakonna liikmete suust see kahjuks kõlas –, et maksuerandid ei ole saatanast. Ma provotseerisin, näidates, kus see saatan on, sest see saatan on olemas. Saatan ei ole mitte niivõrd maad kaevav, kuivõrd salakaval. Kui sa hakkad erandeid tegema, siis sa jäädki neid tegema ja sa tekitad kogu aeg mingisugust uut ebaõiglust, sa tekitad maksutõusu riski, sa tekitad pettuseriski. Nii et eranditega enamasti ongi nii, et nad tekitavad kahju. Mul jäi see mainimata, aga aitäh, et sa seda meelde tuletasid, eelmiste valimiste eel ma püüdsin seda ka erakondadele selgeks teha. See on see maksuerandite sotsiaalne jaotumine. See, kes saab kasu maksumäärade erandlikust alandamisest, mingi tulumaksu või käibemaksu erand jne, kes selle kasu koorib, see on kogu aeg ülemine viiendik, äärmisel juhul ülemine kolmandik, teised jäävad ilma. Nii ongi. Seda Praxise uuringut tasub veel ja veel lugeda ning mõelda, mis asjaga me siin tegeleme, miks me debateerime selliste asjade üle, mis suurendavad ebavõrdsust ja ebaõiglust. Aga erandite hulgas on ka mõni hea. Näiteks võiks maksuvaba miinimum olla üks aus erand, kui riik ütleb, et see on koormistevaba tulu, mis jäetakse kodanikule selleks, et ta saaks oma põhivajadusi katta, minu poolest

käia kas või suusamaratonil. Selleks pole vaja eraldi soodustust. Sinna see võiks jääda, aga seda ei tohiks hakata niimoodi ära võtma, et tekivad uued kõrged marginaalsed maksumäärad ja uued katteallikad, mis ikka ja jälle, nii nagu seekord juhtus, tulevad nõrgemate arvel, madalapalgaliste, pensionäride, vaeste arvel, kes ei saa sentigi. See võiks olla üks neutraalne erand, aga loomulikult kehtib see nende kohta, kes maksu maksavad. Teiseks, näiteks säästmise maksuerand, pensionisammaste maksuerand on igati loomulik. Riigi panus ongi siin loomulik, stiimul on pikaajalise mõjuga, mõeldud pikaajalise riski maandamiseks. Edasi ma juba kõhklen, kas ma leian veel mõne näite, praegu võib-olla lihtsalt ei tule meelde. Aga paar tükki neid on, mis ei ole saatanast.

10:45 Aseesimees Enn Eesmaa

Jevgeni Ossinovski.

10:45 Jevgeni Ossinovski

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hää ettekandja! Teie sõbralikule komplimendile vastan ma ka sõbraliku komplimendiga. Teie olete üks neid reformierakondlasi, keda saab aadete omamises kahtlustada. Te ütlesite oma ettekande alguses ja ka viimasele küsimusele vastates väga sümpaatselt, et maksumuudatused ei tohiks suurendada ebavõrdsust. Selles kontekstis on mul konkreetne ja lihtne küsimus: kas Reformierakonna ettepanek kinkida kõige jõukamale kümnendikule elanikkonnast 100 eurot kuus suurendab või vähendab sissetulekute ebavõrdsust?

10:46 Jürgen Ligi

Aitäh komplimendi eest! Ma teen komplimendi vastu: mina ka vahel kahtlustan teid aadete omamises, aga vahel näen, et te erakonna esimehena oma ameti tõttu, poliitilise huvi tõttu kipute võib-olla vääratama. Mul on olnud neil teemadel alati tore ühine arusaam Eiki Nestoriga, sest tegelikult sotsid teevad ju pätti sellega, et nad on kõigi erandite poolt – need on must valgel olemas –, aga siis me koos itsitame ja jätkame. Me hakkasime kunagi kriisi ajal koos kaotama laste pealt tehtavaid soodustusi, et need aja jooksul, parematel aegadel asendada lapsetoetusega. Eiki sai sellest ju selgelt aru, et see ei ole tegelikult õiglane.

Aga kas see on seda- või teistpidi, vaat, see on sihuke lähtekoha küsimus. Kui me praegu oleme lähtekohas, et tuleb parandada süsteemi, mis ebavõrdsust ja vaesust suurendas, siis ei olegi sealt head nahka tulemas, aga ma juba sõnastasin maksuvaba miinimumi eesmärgi teisiti kui küsimuse võrdsusest. See on koormistevaba tulu, mille riik jätab neutraalselt kellegi kätte. Nende aitamiseks, kes on nõrgemad, on tegelikult vaja sihitud meetmeid, mitte totraid maksumoonutusi, kus nemad jäävad ikka kas ilma või on lausa nende moonutuste katteallikad. Kõige vaesem, selle aasta seisuga alla 205 euro kuus teeniv seltskond on kõigest sellest ilma. Nad on saanud mõnelgi juhul rohkem sotsiaalmaksu ja igal juhul rohkem aktsiise kaela, ka hinnatõuse, aga nad ei ole sellest huvitavast süsteemist mitte midagi saanud. Pensionärid – tõepoolest, kui neil on võrreldes senise süsteemiga võita 3 eurot ja kaotada 96 eurot, siis see on nõme. Siis on vaja vigade parandust. Ma andsin vastuse ka, et teie erakond oli üks, kes oli vastu sellele, et maksuvaba miinimum tõstetaks esialgu 300 eurole. Ma loodan, et te ei ole vastu, et see tõsta 500 eurole, aga kui teha maksuvaba miinimumi kui mitte saatanast oleva erandi sees erand, siis see on küll saatanast. Seda riigid üldiselt ei praktiseeri, see on liiga keeruline ja liiga halbade kõrvalmõjudega.

10:49 Aseesimees Enn Eesmaa

Arto Aas.

10:49 Arto Aas

Aitäh! Hea ettekandja! Mul on viimastel päevadel tulnud debateerida keskerakondlastega aktsiisilaekumiste teemal. Mind üllatab, et nad jätkuvalt ignoreerivad seda probleemi, mis majandusele ja riigieelarvele on tekitatud, ning ütlevad, et aktsiisid laekuvad ikka nii, nagu nad on viimased viis aastat laekunud ja pole hullu midagi. Nad on unustanud ära selle, et omaenda eelarveprognoosis on nad 100 miljoniga mööda pandud, ja selle, et 50 maapoodi on kinni, lõunapiiril käib Euroopa elavaim piirikaubandus, põhjapiiril tuleb vähem Soome turiste ja kõik muu sellise. Selleks kahjuks on hinnatud üle 300 miljoni euro. Kus see tõde siis teie hinnangul peitub? Kas kõik on hästi?

10:50 Jürgen Ligi

Kõik on ju hästi, kui valitsus ütleb, et on hästi. Aga enne kui Jevgeni ära läheb, ma eelmise vastuse lõpuks tuletan meelde põhiteesi: maksuerandite kaudu ei saa teha sotsiaalpoliitikat. See on esimene asi, mis ma oleksin pidanud ütleva. Ma tõestasin seda tükk aega. Jevgeni muidugi pani nüüd plehku, loomulikult! Mul on hea meel, et ka Sester on siit plehku pannud. Mina tegelikult tahaks, et ta oleks üldse plehku pannud, aga ta käib siin uhkelt ringi, kõmistab ja räägib üle saali, nagu oleks rahvuskangelane. Aktsiisid, isegi need aktsiisid, mida Taavi Rõivase valitsus tõstis 10%, on kõik tema kätega siia toodud ja ta on siit puldist kaitsnud neid 70%-lisi tõuse, mis ta tegi väga uhkelt ära täiesti ilma meieta ja hoolimata meie protestidest. Minu arust on see kole. Ma ütlen, et see on kriminaalne. Ma kasutasin seda sõna, sest sadu miljoneid kahju toonud seltskond uhkeldab edasi, kandideerib jälle, aga joomine on samal ajal suurenenud, kuigi tükk aega see mõõduka aktsiisipoliitika ja hoiakute muutumise mõjul kukkus. See kukkus kolmandiku võrra kümne aastaga: 2007–2016. Pruukis meil ainult võimult ära minna, kui inimesed hakkasid rohkem jooma ja jookide järel käima.

Aga jah, need mõjud. Ma alati hoidun täpsete numbrite nimetamisest. Prognoosimuudatused ei ole ju tegelikult tingimata otsene tõestatud kahju, seal vahepeal on muudetud ka määrasid, neid on ajatatud, ka laovarud mängivad oma osa. Aga ma ikkagi ütleks, et see kahju on igal juhul kõvasti üle 100 miljoni euro aastas. Kui aastatega korrutada, siis tuleb meil arvestada 400–500 miljoniga. 2016 tuldi uhkelt prognoosiga, et aktsiisitõus toob meile 341 miljonit eurot, aga näed, tuli 231 miljonit eurot. Ühe aasta kaotus on täiesti muljet avaldav, hea tulemus, aga kahjuks miinusmärgiga. Juurde tuleb lisada joomise languse lõpp, Eesti kui jõukohase riigi maine kadu Soome turistide jaoks ja maapoed, mida enam lahti ei tehta, sest nende taastamine nõuaks liiga suuri investeeringuid ja selle käibega ei ole see jõukohane. Võib-olla tuleb riik appi, ma ei tea. Igatahes käiakse ka muude kaupade järel Lätis. Seda summat ei ole võimalik kunagi täpselt öelda, aga see, mida on tehtud ainult maksupoliitikaga, on moraalselt, majanduslikult ja ka rahva tervise mõttes laastav. Selleks, et tuua maksupoliitika riiklikult tähtsa küsimuse arutelu vormis siia ja rääkida, kui suur oht on parteid maksumaksjale, on, ma arvan, viimane aeg.

10:53 Aseesimees Enn Eesmaa

Aivar Sõerd.

10:53 Aivar Sõerd

Aitäh, austatud juhataja! Austatud ettekandja! Sa rääkisid oma ettekandes põhjalikult nendest maksumuudatustest ja anomaaliatest, mida uus maksusüsteem maksuvaba miinimumi arvestamise korda on tekitanud. Võib aru saada, mida soovitakse saavutada: karistatakse edasipüüdlikkust. Aga mina ei saa aru töötavate pensionäride maksustamisest. Töötavad pensionärid kaotasid sellest uuest süsteemist kõige rohkem. Mida sellega taheti saavutada? Sellest on võimatu aru saada. Kas lahendatakse mingit ebavõrdsuse probleemi? Kui pensionäril on vaim värske ja tal on tahtmist töötada, siis on see ju kasulik tööturule ja inimesele endale ka. Pensionärid on ju kõige suuremas vaesusriskis. Mis probleemi lahendatakse? Kas on soov pensionäre tööturult tõrjuda või lahendatakse mingit ebavõrdsuse probleemi, see on minule täiesti arusaamatu. Kas sa oskad öelda, mis probleemi töötavate pensionäride kõrgema maksustamisega taheti lahendada?

10:54 Jürgen Ligi

Aitäh! Ma arvan, et see on tervisekontrolli küsimus. Soovin õnne, te olete tervisekontrolli läbinud edukalt, kuna te ei saa sellest süsteemist aru. Need, kes väidavad, et nad saavad aru, peaksid jääma statsionaarsele ravile. Kui töötava pensionäri otsene rahaline kaotus algab 1250 euro pealt, siis see on ebanormaalne. See on ebaviisakas, see on julm ja see on majandusele kahjulik. Võib-olla on selle seaduse seletuskirjas must huumor. Võib-olla mõni ütleb, et seda tehakse selleks, et töötav inimene ei peaks sõltuma sotsiaalmeetmetest. Väga tore. Kui töötab, siis jääb ilma, palka saab, pensioni maksustatakse. Või ta ei lähe üldse tööle, kuna see teda nii häirib. Selle raha saab ju tööga juurde teenida, aga nii saadakse ka 31%-line marginaalne maksumäär ja stiimuli nõrgenemine. Pensionäride tööhõive on midagi, mida teise suupoolega ju lubatakse suurendada. See on üks sagedasemaid kampaaniaküsimusi tänaval, aga õnnetus on selles, et maksumaksja ei saa aru, et teda petetakse mitu korda. Ta võrdleb, et ta eelmine aasta sai nii palju ja see aasta ei saanud nii palju, aga ta peaks võrdlema mõjusid 2019. aastal ühe ja teise süsteemi puhul. Sel juhul on see pilt palju halvem, sest on jäetud

arvestamata, et seni kehtinud süsteemi puhul oli küll kasin maksuvaba miinimumi tõus, aga see siiski oli, suuremat ei lubanud meie praegused kriitikud. Üks neist jooksis siit praegu ära ja teine ei julgenud siia tulla. Sinna hulka kuulus ka riigi eelarvestrateegias kinnitatud põhimõte, et keskmine pension on maksuvaba ja vastavalt sellele kujuneb pensionäride täiendav maksuvaba miinimum. Neid asju summeerides saab öelda, et pensionäri maksimaalne võit on sel aastal alates aprillist 3 eurot ja maksimaalne kaotus 96 eurot. Palju õnne! Tulemus ei saa olla teine kui suure osa maksumaksjate, eelkõige pensionäride nihkumine sotsiaalse või suhtelise vaesuse suunas. Absoluutse vaesuse suurenemist ma juba mainisin. Üks seltskond, kõige vaesem seltskond, jäetakse ilma ja neid koormatakse. Nii et tervisekontroll on teil edukalt läbitud.

10:58 Aseesimees Enn Eesmaa

Toomas Kivimägi.

10:58 Toomas Kivimägi

Aitäh, härra juhataja! Väga lugupeetud ettekandja, ma siiralt tunnustan sind väga tasakaaluka ja professionaalse ettekande eest. Mulle jäi üsna arusaamatuks istungi juhataja repliik peale sinu ettekannet, kui ta viitas valimiseelsele debatile. Sa ei kasutanud minu arusaamist mööda kordagi sõna "Reformierakond" ja tõepoolest oli tegemist väga professionaalse käsitlusega. Aivar küsis pensionäride küsimuse ära, aga minul oli debatt Sütevaka humanitaargümnaasiumis ja üllatusena – võib-olla ka mitte – selgus, et üks koalitsioonierakonna esindaja ei olnud ikka veel aru saanud, et igat eurot, mis üle 1200 euro teenitakse, maksustatakse 31%-ga. Äkki sa aitad seda selgitada. Kui ühe euro pealt, mis üle 1200 euro teenitakse, tuleb maksta 31 senti tulumaksu, mis on siis tulumaksu määr n-ö iga euro pealt, mis on üle 1200 euro? Äkki sa aitad koalitsioonile seda teemat lahti seletada.

10:58 Jürgen Ligi

Aitäh! Jah, ma vist unustasin küll oma erakonna kõnes nimetamata. Mina räägin ikkagi erakondade poolt maksumaksjale tekitatavast ohust kui sellisest, näidates, et meie saame sellest ohust aru ja oleme suutnud seda tegelikult ka üksjagu vältida. Eesti maksusüsteem on olnud maailmas siiski *ranking'utes* kõrgel kohal, juhul kui ei vaadata mingisugust väga moonutavat numbrit, mis väljendab mingit maksusüsteemi eripära, vaid ikkagi seda, kui arusaadav, kui konkurentsivõimeline on see süsteem makrotasandil. Kuidas kujuneb 31%-line määr? See tuleb sellest, et 20%-le lisandub maksuvaba miinimumi äravõtmine alates 1200 eurost. Aga enne seda on olnud hulk võtmisi. 59 eurot võeti madalapalgalistelt ühe raksuga ära, eks ole, ja anti siis teistpidi tagasi. Ka enne selle 1200 euro piiri kehtestamist on toimunud igasugu jama. Maksu alla on võetud ju hoiused, on kokku hoitud maksusoodustustelt. On see hea või mitte, aga lihtsalt tuleb ausalt arvet pidada. Laste pealt soodustuste maksmiseks kulub mitu miljonit vähem, hoiuseintressidelt tuleb maksta mitu miljonit maksu, arvestuslikult 3 miljonit, eluasemelaenu ja koolituse soodustuse kasutamata jäämine on üks selle tulemusi jne. Kõige suurem kamakas on muidugi pensionäridelt täiendava maksuvaba miinimumi äravõtmine. Nii et seda toredat asja tehti kahest otsast: esiteks nõrgemate arvel ja teiseks muidugi kvalifitseeritud tööjõu arvel. Alates sellest, kui sa hakkad teenima 1,25 keskmist palka, hakkad sa otseselt ära andma teistele. Ma ei tea, kellele. Valitsusele.

11:01 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur aitäh ettekandjale! Küsimusteks eraldatud 20 minutit on möödas. Austatud kolleeg Toomas Kivimägi, tunnustan seda, et kolleeg Jürgen Ligi ei maininud oma ettekandes kordagi Reformierakonda, kuid istungi juhatajana olen sunnitud ütleva, et oli vale näha minu repliigis negatiivset suhtumist. Oleksin ma öelnud, et tegemist on valimisvõitlusega, siis võib-olla veel, aga mina ütlesin "valimisväätlus", mida paljude arvates on Eesti ühiskonnas viimasel ajal üldse väheks jäänud. Täna seda siin saalis on. Jätkame. Kutsun ettekandjaks Eesti Tööandjate Keskliidu volikogu liikme, maksunduse töörühma juhi Jaan Puusaagi. Palun! Ettekande pikkus on 20 minutit ning küsimused ja vastused kestavad samuti 20 minutit.

11:02 ETKL-i volikogu liige Jaan Puusaag

Austatud Riigikogu liikmed! Tänan kuulama tulemast! Tööandjad on oma ettepanekud kokku võtnud oma manifestis, millega te loodetavasti olete võtnud vaevaks tutvuda. Millised on tööandjate manifestist tulenevalt meie maksuprioriteedid? Eelkõige lähtuvad need suure pildi toetamisest. Suurem osa Eesti maksutulust tuleb tegelikult väga väikesest arvust ettevõtetest. Sellest aga lähemalt mõne hetke pärast. Sellest arusaamine, kust Eesti maksutulu üldse tuleb, on kindlasti väga oluline, selleks et teha järeldusi ja plaane. Me peame vaatama ennast konkurentsivõimelisena naaberriikidega, me ei seisa teistest eraldi.

Maksurahu on kindlasti see, mida ettevõtja ootab. Iga kord, kui pannakse kokku uut koalitsiooni, istub ettevõtja, pea õlgade vahel, ja ootab, mis siis nüüd järgmiseks välja mõeldakse. Reeglina leiutatakse kõigi nende lubaduste täitmiseks, mis valimistel välja on käidud, nende katteallikate jaoks erinevaid makse, tavaliselt tõstetakse aktsiise. Meie ootus on, et maksukoormus ei tohiks kindlasti suurenedagi. Me ootame sedasama vigade parandust: me oleme seisukohal, et tulumaksuvaba miinimum tuleks kõigil ühtlustada, minna tagasi lihtsa ja arusaadava süsteemi juurde. Me ei ole selle vastu, et seda tõsteti, see oli õige samm. Aga see peaks olema ühtlane, süsteem peaks olema lihtne, peaks olema läbimõeldud ja arutatud pikk plaan, vastutustundlik ja kestlik eelarvepoliitika ning nullbaasi eelarve. Seni on igasugune eelarve arutelu toimunud pluss-miinus-süsteemis, et kui palju me eelmisest perioodist saame maha võtta, kui palju juurde panna ja kas me püsime selles graafikus. Tuleks teha *reset* ja püüda aru saada, mis on üldse vajalik.

Maksutulude kasv saab tulla muidugi ainult majanduskasvust. Toon mõned olulised numbrid, millele tahan tähelepanu juhtida. 7% Eesti tööandjatest ehk umbes 7000 ettevõtet maksab 93% kogu maksutulust (s.o kõik maksud kokku). Umbes 1% ettevõtetest ehk 1000 ettevõtet maksab 65% kogu maksutulust. Tegelikult üle 80% sellest maksubaasist, millest Eesti riik ennast igal aastal toidab, tuleb ettevõtete maksutulust (ma räägin siin eraettevõtlusest). 7% ettevõtetest ehk umbes 7000 ettevõtet (Eestis on natukene üle 100 000 ettevõtte) – sellelt kitsalt baasilt tuleb üldse Eesti riigi maksutulu. Lisaks veel see, et 67% kõigist töötajatest töötab nende 7% tööandjate juures. Ma arvan, et see on väga oluline taustsüsteem. Igasugune peenhäälestus mingite aktsiiside siia-sinna liigutamisega ei mõjuta nii palju, kui mõjutab selle 7% kasvatamine näiteks 8%-le. See peaks olema see suund, kuhu teravik tuleks suunata.

Millises keskkonnas on need 7% ettevõtetest ja üldse Eesti ettevõtted, need ettevõtted, kellelt me ootame seda kasvu, seda maksutulu? Siin joonisel on elektri kilovatt-tunni hind eurodes erineva tarbimistaseme korral eri riikides. Punane joon tähistab Eestit ja vasakult paremale liigub elektri kilovatt-tunni hind väiketarbijal ja suurtarbijal. Kui väiketarbija puhul on Eesti kenasti suhteliselt heas positsioonis, siis suurtarbijate poole peal maksab Eesti ettevõtte 50–100% kõrgema hinnaga elektri eest kui näiteks Norra, Rootsi, Soome või Saksamaa ettevõtte. Samasugune pilt on ka maagaasi puhul. Jälle näitab punane joon Eestit: aastatel 2015–2020 tõuseb maagaasiaktsiis kolm korda. Eestis on küll suure energiamahukusega ettevõtete jaoks eraldi meede, mis peaks neile andma teatava soodustuse, aga see lattu on pandud nii kõrgele, et see puudutab ainult umbes kümnet ettevõtet.

Meie ettepanekud. Loomulikult lihtsus *versus* keerulisus, selle viimase poole oleme kahjuks viimasel ajal liikunud. Me peame kasvatama suurte maksumaksjate arvu. Loomulikult saavad nad tulla ka väikeste maksumaksjate hulgast, aga nad tulevad ka investeringutest ja nad tulevad keskkonda, kus nad saavad olla ümbritsevas majandusruumis konkurentsivõimelised. Vigade parandust ma juba mainisin, selle abil me võiksime oma konkurentsivõimet parandada.

Tervisekulutuste maksuvabastus on üks tööandjate prioriteete, see on üks suurtest teemadest. Härra Ligi küll siin enne just rääkis sellele vastu. Kui meie räägime tervisekulutustest, siis me ei räägi kulutustest spordile või sporditoetustest, me räägime konkreetselt tervisele tehtud kulutustest. See erisoodustumaks oli 2017. aasta riigieelarves 3 miljonit eurot. See on see raha, mida ettevõtjad kokku maksid töötajate tervisega seotud kulude pealt. Selles mõttes ei saa me rääkida mingisugusest maksuaukust, mida see maksuvabastus võiks tekitada, küll aga võiks kaasata tervishoidu kümneid ja kümneid miljoneid eurosid erakapitali, kui tööandja poolt töötaja tervisesse tehtud investering ei oleks maksustatud ja võrdsustatud palgaga. Meil on haigekassa eelarves suur puudujääk, me meeleheitlikult võitleme, et saavutada tasakaalu, kuidas üldse tuleviku tervisekulud võiksid kaetud saada. Praeguses tervishoiu arengukavas on tööandja roll peaaegu olematu, kuigi tööandja on see, kes veedab töötajaga suurema osa selle ärkveloleku ajast. Tema võime pakkuda töötajale paremat tervist parandab kokkuvõttes meie konkurentsivõimet mitte ainult tervishoius, vaid üldse kogu ettevõtluses, sest me saame tervemad töötajad.

Lõpetuseks. Sotsiaalmaksu lagi on suur teema, mida tööandjate keskliit pooldab ja toetab. Me ei toeta sotsiaalmaksu võrdset langetamist ja me ei olnud kindlasti selle taga, kui see oli ideena välja käidud. Küll aga näeme sotsiaalmaksu lage selle meetmena, mis võiks soodustada tarkade töökohtade loomist, talentide värbamist, nendesamade rohkem maksu maksvate ettevõtete konkurentsivõimet, nende võimet värvata ja kaasata tarku töötajaid. Aga üks aspekt on sellel veel: see tekitaks õigusselguse töövõtuses n-ö OÜ-tamise mõttes. Ettevõtjatel, kes on ise endale tööandjad ja kelle ettevõtte on võib-olla selle 93% ettevõtete seas, mis maksavad küll suhteliselt vähe maksu, aga saavad iseendaga hakkama, võib n-ö käsunduslepingu alusel saadav tulu olla potentsiaalselt võrdsustatud netopalgaga. See määramatus, mis on siia maani olnud maksuameti ja seadusandja poolt, saaks sotsiaalmaksu laega korraliku raamistiku. Iga ettevõtja, kes on endale ise tööandja, kui ta on ära maksnud endale palga, mis vastab sotsiaalmaksu laele, on siis puhas, ta ei pea rohkem oma töösuhet tõestama. Ma arvan – see on tööandjate keskliidu arvamus –, et selle õigusselguse loomisega tegelikult suurendatakse maksubaasi nende umbes 7000 ettevõtja abil, kes elavad võib-olla ainult dividenditulust, kuna see on selge süsteem. Sellise selge süsteemi loomisega me suudaksime eelarvesse tuua rohkem raha. Hetkel on see sotsiaalmaksu lagi kolmekordse keskmise palga tasemel. See puudutaks umbes 11 000 inimest ja selle eeldatav maksumõju oleks 60–70 miljonit eurot. 2000 uut töökohta kolmekordse keskmise palga tasemel kompenseeriks täielikult selle maksuauku. Aga nagu ma enne kirjeldasin, õigusselguse loomine ka endale tööd andva ettevõtja jaoks ja sealt tulev täiendav maksutulu kindlasti vähendaks seda auku ja see oleks kindlasti meede, mis suurendaks nendesamade suurte ettevõtjate, suuremate maksumaksjate konkurentsivõimet.

Me unustasime selle programmi koostamisel ühe asja ära, kuna meile anti suhteliselt vähe aega. Üks oluline aspekt on veel. Täna maksusüsteemi puudus on see, et kohalikel omavalitsustel puudub igasugune motivatsioon enda pinnal ettevõtet toetada. Pigem on suhtumine see, et ettevõtja minu maal on koormus, see on probleem, kadugu parem minema. See on kindlasti teema, mis vajab tõsiselt käsitlemist. See on kõik.

11:15 Aseesimees Enn Eesmaa

Küsimuste vooru alustame Toomas Pauri küsimusega.

11:15 Toomas Paur

Austatud juhataja! Hea ettekandja, aitäh sisuka ettekande eest! Kui maksuvaba tulu oleks kõigil 500 eurot, siis kui palju tõuseks maksumuudatuste tõttu nende inimeste sissetulek, kes teenivad alla 1200 euro? Tuletan meelde, et mediaanpalk on veidi üle 1000 euro.

11:15 ETKL-i volikogu liige Jaan Puusaag

Väga keeruline küsimus. Kuidas? (Hääl saalist: "Ei, päris normaalne.") Ah päris normaalne? Mul ei ole sellele praegu vastust, võib-olla te oskate ise öelda.

11:16 Aseesimees Enn Eesmaa

Jüri Adams. (Paus.) Ivi Eenmaa, palun!

11:16 Ivi Eenmaa

Ma tänan, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja, tänan samuti väga sisuka ettekande eest! Aga nüüd minu küsimus teile. Kuuldavasti kavandatakse praeguse koalitsiooni ja valitsuse juhtpartei loodud ja Eestis valitsevas "maksuparadiisis" järjekordset tulumaksuastet, seekord juba nende suhtes, kes saavad rohkem kui keskmist palka. Mina küsin teilt kui ettevõtjalt: mis siis ikkagi saab ning mismoodi ettevõtjad ja töötajad sellesse suhtuvad, kas kaob ära mingisugune motivatsioon ja eriti siis, kui sa oled veel pensionär ja oled võimeline tööd tegema?

11:17 ETKL-i volikogu liige Jaan Puusaag

Me oleme kuulnud, et surve mustalt palka maksta on selgelt jälle tugevnenud, kuna töötajad ei soovi oma palka ametlikult näidata. Ma arvan, et selline järgmine aste kindlasti ainult suurendab seda survet. Kindlasti on see jällegi samm selles suunas, mida me oleme näinud. Me rõhutame, et süsteem peab olema lihtne, aga see teeb selle jällegi keerukamaks. Miks tööandjad pooldavad üldse maksuvaba

miinimumi olemasolu? Kindlasti seetõttu, et kui me vaatame seda, kui palju maksab ümberkaudsetes riikides tööandjale 1000-eurose netopalgaga töötaja, milline on tema kulu ettevõtjale, siis Eesti ei ole väga heal kohal. Iseasi, kui palju töötajaid ja kui mitmeks tunniks sa Soomes üldse 1000 euro eest saad. Kindlasti see olemasolev maksuvaba miinimum leevendab seda olukorda, aga lisaastmed ei mõju majanduskeskkonnale kindlasti soosivalt.

11:18 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud kolleegid, kus iganes te ka ei viibi, jälgige palun hääletustablood! Teie võimalused küsimusi esitada ahenevad. Palun, Eevi Paasmäe!

11:18 Eevi Paasmäe

Aitäh! Hea ettekandja, mul on teile küsimus. Tulumaksuvaba miinimumi tõus on juba oma esimesed tulemused andnud. Kas te oskate välja tuua, kui paljud inimesed on koalitsiooni tehtud muudatustest võitnud?

11:19 ETKL-i volikogu liige Jaan Puusaag

Me oleme praegu perioodis, kui ettevõtja tööjõukulud on väga kiires tempos kasvamas. Ma ei oska täna öelda, kui palju ja kas üldse on sellised maksumuudatused mõjutanud tööandja kulutusi. Kui see süsteem kaks aastat tagasi kehtestati, siis küsis minult Dmitri Jegorov, mis ma arvan, kui pikaks ajaks võiks tööandja saada mingisugust leevendust sellest, et töötajad saavad nüüd n-ö riigi poolt palgatõusu. Ma võin öelda, et ei ole hetke ka, kui tööandja oleks seda tunnetanud. Turg paneb ikkagi paika selle, kui palju on keegi millestki võitnud. Tagantjärele on väga raske öelda, kas see oli tänu sellele või vaatamata sellele. Sellele ei ole ühest vastust.

11:20 Aseesimees Enn Eesmaa

Helmut Hallemaa.

11:20 Helmut Hallemaa

Aitäh, eesistuja! Aitäh ettekande eest! See küsimus oli tegelikult mõeldud ettekandjale, kes siin reformierakondlikku tervisekontrolli ja tervisearendust viljeles, aga ma küsin ka teie käest, sest te ühele analoogsele küsimusele jäite vastuse võlgu, see oli see, kui palju 2100-eurose palga saajad ja 1200-eurose palga saajad võidavad sellest maksuvabastusest kõigile. Ma küsin nüüd nii: kui teil oleks valida, kas tõsta pensione 100 euro võtta või nende inimeste sissetulekuid, kes teenivad üle 2100 euro, siis milline oleks teie valik? Need maksulubadused kõigile lähevad maksma 250 miljonit, pensionäride suurem pensionitõus, 100 eurot, maksab 140 miljonit. Milline on teie valik?

11:21 ETKL-i volikogu liige Jaan Puusaag

Vabandust, pensionitõus ja mis see teine oli? (H. Hallemaa: "Teine on see, mida te siin ka mainite ja millele te enne vastust ei andnud, et kõigile ...") Sellele ma olen juba vastanud, et loomulikult oleks toetus sellele, sest see puudutab ju ka pensionäre.

11:21 Aseesimees Enn Eesmaa

Tuletan meelde, et küsijatel on võimalus kaks küsimust esitada. Toomas Väinaste.

11:21 Toomas Väinaste

Aitäh, juhataja! Hea ettekandja! USA Tax Foundation reastas Eesti rahvusvahelises maksukonkurentsi indeksis viiendat korda esimeseks, reitinguagentuur Fitch tõstis meie reitingut, ees on ootamas rekordiline maksutagastus jne. Kas siin on olemas maksukaos?

11:22 ETKL-i volikogu liige Jaan Puusaag

Kas on maksukaos seoses tagastatava maksuga? Kaos on kindlasti olemas. Ma olen viimasel ajal "Aktuaalsest kaamerast" näinud tänavaküsitlusi, kus mitte keegi ei ole osanud vastata küsimusele, kas ta maksab juurde või kui palju ta juurde maksab. Kui see ei ole kaos, siis mis veel kaos on?

11:22 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Urve Tiidus!

11:22 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ei tahaks küll jätkata selle lausega, et kaosest sünnib kord. Aga tegelikult puudutab minu küsimus kohalikke omavalitsusi. Te tõite väga hästi välja, et 7% tööandjatest annab suurema osa kogu maksutulust, aga ühtlasi mainisite, et kohalikul omavalitsusel puudub igasugune motivatsioon toetada ettevõtlust, mis tegelikult seda maksutulu toodab. Mulle meenub 1980. aastate lõpp Rootsis, kui anti tagastamatut regionaalset abi, et edeneks ettevõtlus põhjaregioonides. Kahjuks ei toonud see tulemust. Ma vaidlen ka vastu: kõik omavalitsused ei ole üksikõiksed ettevõtluse toetamise ja kõiksuguste vajalike infrastruktuuride arendamise suhtes. Aga mis on teie soovitus nendele omavalitsustele, kes ei saa aru, et ettevõtlus on võti?

11:23 ETKL-i volikogu liige Jaan Puusaag

Ega siin muud meedet ei ole, kui et omavalitsus peab vähemalt mingisuguse osa oma tulust saama ettevõtlusest, kas palgatulust, kas tulumaksust, millest iganes. Aga täna, kui seda üldse ei ole, see kindlasti töötab kohalikes omavalitsustes pigem ettevõtlusele vastu.

11:24 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Keit Pentus-Rosimannus!

11:24 Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja, aitäh ettekande eest! Ma jätkan kaks küsimust varem küsitud maksukaose või maksupõrgu teemal. Maksusüsteemi lihtsus ei ole kindlasti mingisugune asi iseeneses, aga ometigi võib igasugune ülereguleerimine ja meeletult keerulise maksusüsteemi sisseviimine riigi konkurentsivõimet üsna oluliselt mõjutada. Teil on kogemusi ja teadmisi ka teiste Euroopa Liidu riikide kohta. Kuna te oma ettekandes seda ülemäära pikalt ei käsitlenud, siis ma küsin nüüd üle: kas ja miks on ettevõtjale lihtne maksusüsteem omaette väärtus?

11:24 ETKL-i volikogu liige Jaan Puusaag

Mul on tuua hea näide. Ma praegu täidan tegevjuhi kohustusi meie Hispaanias asuvas tütarfirmas, tootmisettevõttes, kus on umbes 100 inimest palgal. Olen nädal aega seal ja nädal aega Eestis. Tegemist on keemiatööstusettevõttega. Lisaks üleriigilistele tööseadustele reguleerib Hispaanias keemiatööstuse ettevõtete töösuhet umbes 200-leheküljeline paks raamat, mis käib ainult keemiatööstuse töölepingute kohta. Palgaarvestus ei ole võimalik ilma välise nõustamisfirmata, kes arvestab igakuised palgad ja vaatab, kas kõik regulatsioonid on täidetud, seal on 14 palka ja tuleb järgida regulatsioone igasuguse koondamise, igasuguse muudatuse puhul, tuleb vaadata, kuidas on töötajad gruppidesse klassifitseeritud. See puudutab jällegi ainult seda sektorit. Tõenäoliselt on nad iga järgmise valitsusega selle evolutsiooni järjest läbi käinud, ka ametiühingud on loomulikult väga tugevad ja nad keeravad seda vinti järjest peale. Iga järgmine regulatsioon lisab sellele raamatule peatükke. On kindlasti oht, et me võime ka jõuda sinna, et meil on see kõik niivõrd keerukas. Näiteks siis, kui koondati inimene, kellele me maksime täiskompensatsiooni, milleks oli kahe ja poole aasta palk, arvutati täpselt välja, kui suur see peab olema, ja vaatamata sellele, et kõik osapooled olid nõus, käis see veel läbi riiklikust n-ö töövaidluskohtust, kus me pidime kõik kokku saama, kõik noogutama, kõik alla kirjutama. See käib nii igasuguse töölepingu lõpetamise puhul. On võimalik bürokraatia selliseks ajada. Küll aga on Hispaanias see hea asi, et seal on sotsiaalmaksu lagi 3650-eurose kuupalga tasemel.

11:27 Aseesimees Enn Eesmaa

Urmas Kruuse.

11:27 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt ettekandja! See viimane näide meenutab küll rohkem põrgut kui normaalset töökeskkonda. Ma arvan, et paljud siin saalis on teiega ühte meelt, et lihtne süsteem tagab laiapõhjalise maksubaasi, mis maksudena toobki tegelikult raha tagasi. Te viitasite oma

ettekandes sellele, et tööandjad on valmis inimestele tervise hoidmise eest nagu tasuma. Kas teie kui tööandja käsitleksite seda võimalust preemiana, palgalisana, või vaataksite ikkagi palka nn töötaja jaoks eraldi, aga seda kui lisainvesteeringut keskkonda ja töötulemusse?

11:27 ETKL-i volikogu liige Jaan Puusaag

Aitäh! See on väga hea küsimus. Kindlasti ei ole see palgalisa, küll aga on see osa motivatsioonipaketist. Ma arvan, et kui seadusesse kirjutatakse, et see on lubatud ja legaalne, siis see väga kiiresti muutukski osaks motivatsioonipaketist. Inimene, kes tuleb tööle, küsib, kas tal on ka võimalus eraarsti juures käia. Kui see on juba osa paketist, siis ma arvan, et see asi hakkab enda elu elama ja nii on võimalik tervishoidu kaasata märkimisväärseid vahendeid.

11:28 Aseesimees Enn Eesmaa

Aivar Sõerd, teine küsimus.

11:28 ETKL-i volikogu liige Jaan Puusaag

Ma siiski täiendan veel, et kindlasti ei saa ettevõtja seda võtta palgalisana. Seda, kui palju sa tervishoiutoetust annad, ei võta keegi palgana ei ühelt ega teiselt poolt.

11:29 Aseesimees Enn Eesmaa

Aivar Sõerd, palun!

11:29 Aivar Sõerd

Austatud istungi juhataja! Austatud ettekandja! Ma vaatasin tööandjate manifesti kolmandat osa, mis puudutab maksuteemasid. Teie olete seda vedanud. See on kindlasti väärtuslik materjal ja, ütleme, silmatorkavalt tähtis sisend ka erakondadele poliitikate kujundamisel. Seal te konkreetset viitate sellele, et aastal 2017 toimus maksupoliitikas negatiivne muudatus, tekkis juurde palju ebakindlust ja ebasoovitavaid arenguid ning kadus pikk vaade ja eesmärkide selgus. Siin on konkreetne viide 2017. aasta maksumuudatustele. Paraku on niimoodi, et majanduskeskkonnale mõjuvad need negatiivsed asjad nagu pikema vinnaga, praegu tehtud lollused mõjuvad alles tulevikus. Kas te oskate öelda, et kui me vaatame seda olukorda investeeringute ja n-ö varimajanduse aspektist, kas siis negatiivsed mõjud on juba praegu ilmnenud?

11:30 ETKL-i volikogu liige Jaan Puusaag

Raske öelda. Iseenesest on see probleemistik sellisel tasandil, et suurettevõtetes on hirmus segadus ja sebumine finantsosakonnas, kus inimesed rabelevad, n-ö juhtimise tasemel seda võib-olla väga ei märkagi. Kohe, kui see seadus jõustus, tulid mõned töötajad ja ütlesid, et nad jäävad nüüd nii paljust ilma ja tahaks seda tagasi saada. Kindlasti see segadust tekitas. Kui palju ta mõjutab investeeringuid? See on võib-olla liiga suur sõna selles kontekstis. Pigem on see jah nagu selline asi, et kaevame kesklinnas tänavad üles, teeme teeremondi, küll nad kuskilt läbi saavad. Ja saavadki läbi ja saab ka ettevõtte selle jamaga hakkama, aga kas see on mõistlik?

11:31 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Anne Sulling!

11:31 Anne Sulling

Hea ettekandja, te mainisite mitmel korral sotsiaalmaksu lage. Kas teil on ka ettepanek, mis tasemel võiks see paikneda?

11:31 ETKL-i volikogu liige Jaan Puusaag

Jaa. See võiks olla kolmekordse keskmise palga tasemel. See on mõistlik tase. Me oleme seda teemat kolm aastat käsitlenud. Selle aja jooksul on see tõusnud 3200 eurolt 3600 eurole, kui ma ei eksiks. See on päris märkimisväärse tõusu juba läbi teinud. Ärgem nüüd tulistagem praegu nende numbritega, aga suurusjärgud on umbes need. See on see tase, jah. Kusjuures kolmekordse keskmise palga saajate arv 2017 *versus* 2016 vähenes. Keskmine palk tõusis rohkem kui nende palk, kes said rohkem kui

kolmekordset keskmist palka. See on umbes see suurusjärg, see mõjutaks 11 000 töötajat. See oleks see suurusjärg, kus sel oleks mõju, ja negatiivne mõju ei oleks koormuseks riigieelarvele, vaid oleks mõistliku aja jooksul kompenseeritav. Siin on käsitletud Läti näidet. Lätis see ebaõnnestus. Seal kehtestati see maks väga kõrgel tasemel, ligi 5000 euro tasemel ja selliseid inimesi oli tõenäoliselt väga vähe. See sattus majanduskriisi perioodi ja kestis väga lühikest aega, siis tehti järeldus, et see ei andnud mitte midagi, et lõpetame selle ära.

11:33 Aseesimees Enn Eesmaa

Sven Sester.

11:33 Sven Sester

Aitäh, lugupeetud juhataja! Aitäh ettekandja! Teie ettekandest tuli veel kord välja see, mida on ka varem räägitud. Eelnev ettekandja on kunagi oma varasemas sõnavõtus öelnud, et ettevõtjaid on umbes 4% ühiskonnast ja nende hääl on võib-olla liiga kuuldav. Tegelikult on needsamad 4% toovad 90% maksutulust ja kellega siis veel rääkida kui mitte selle sihtrühmaga. Aga mul on küsimused just peaaesjalikult teie ettepanekute kohta. Lihtsus ja konkurentsivõime tõstmine – täiesti arusaadavad. Ma vaatasin, et kaks viimast asja olid teil tervisekulutused ja sotsiaalmaksu lagi. Mul on konkreetne küsimus tervisekulutuste kohta. Me oleme loonud võimaluse, et 400 eurot aastas ehk 100 eurot kvartalis. Kas te näete siis selle tõusu või näete laiendamist? See on konkreetne küsimus. Ja küsin sotsiaalmaksu kohta ka. Ma olin ise 2015. aastal läbirääkimistel, kui see ettepanek oli laual ja Reformierakond ei olnud valmis sellega edasi minema, tänaseks päevaks ei ole nende parteil seda enam ka programmis. Just see Läti näide oli nagu ehmata, ütleme nii. Kas te näete, et madalama taseme peal võiks sotsiaalmaksu lagi siiski toimida?

11:34 ETKL-i volikogu liige Jaan Puusaag

Esimene küsimus, mis puudutab tervishoiukulutusi. Me näeme siin vahet. Kui me räägime täielikust maksuvabastusest, siis meie räägime just tervishoiust, mitte sportimisest, sportimine on küll ka tervishoid, aga meie räägime ikka arstibist, nii ennetavast kui ka järeldravist, see on just arstibiga seotud, siin ei ole sporditeemasid. Ma arvan, et see meede, mis on praegu kehtestatud, on väga hea, see toimib, inimesed kasutavad seda suure innuga. Selle jaoks on tehtud äpid, see süsteem elab oma elu ja inimesed on tänulikud. See on väga kiiduväärne.

Mis puudutab sotsiaalmaksu lase, siis jah, ma arvan, et ei ole piisavalt analüüsitud seda sisu, mille pealt on öeldud, et see ei toimi. Seesama Läti näide oli liiga kõrgel tasemel. Ma arvan, et see on just see tase. Kuigi me oleme teinud ka ettepaneku, et tegelikult võiks seda vähendada, nii et see oleks ka regresseeruv. Ettevõtja, kes on ise enda tööandja, aga tal ei ole täis seda kolmekordse keskmise palga taset, ta on mingi väikeettevõtja kuskil, ükskõik kus kohas, tal võiks sotsiaalmaksukoormus olla 50% sellest, kui ta maksaks endale palka. Selle süsteemiga me tooks jällegi oluliselt raha juurde, suurendaks maksubaasi. Väikeettevõtjal oleks lihtsam maksta ära see maks kui elada dividendist ja oodata, kunas talle uksele koputatakse. Ma loodan, et see selgitus oli arusaadav. Lihtsa süsteemi kehtestamisel, ma arvan, me suudaks kaasata rohkem maksumaksjaid ja suurendada seda baasi, et ka sellelt ülejäänult 93%-lt rohkem maksu korjata. Ka maksuamet täna ütleb ausalt välja, et meil on ressursi selle 7% jaoks, kes juba niigi maksavad palju.

11:36 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud Eesti Tööandjate Keskliidu esindaja Jaan Puusaag, suur aitäh teile ettekande ja vastuse eest! Järgmine ettekandja on EY Eesti partner Ranno Tingas. Ettekande pikkus 20 minutit, seejärel on 20 minutit küsimustele ja vastustele.

11:37 EY partner Ranno Tingas

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Kõigepealt tänan võimaluse eest siin maksupoliitikast rääkida. Taustainfo mõttes tahan öelda, et töötan rahvusvahelises audiitorbüroos ja nõustan iga päev rahvusvahelisi kontserne, piiriüleseid investoreid ja töötajaid maksunduse teemadel, lisaks olen ka mitmes organisatsioonis maksupoliitika asjus kaasa rääkimas. Täna räägin eelkõige oma seisukohtadest.

Tahan alustada veidi laiema vaatega. See on selge, et maksud puudutavad meist igaühte ja igasugused maksupoliitilised otsused puudutavad otseselt või kaudselt iga Eesti elanikku. Võibki tunduda, et maksud on kõikide probleemide lahendus või kõikide haiguste ravi. Me teame, et see nii ei ole. Selle tõttu ma arvan, et kõige tähtsam on see, et Eesti maksupoliitika peaks toetama Eesti riigi suurt visiooni. Ehk siis meil peab olema selgus, kuhu me liigume, millised on need probleemid, mida me maksupoliitikaga tahame lahendada, ja siis me saame rääkida suurest ja terviklikust maksupoliitikast, mitte vastupidi, justkui maksupoliitika oleks eesmärk iseeneses. Loomulikult, riigisiselt me saame aru, et maksupoliitika ja maksusüsteem peavad aitama n-ö koguda raha, et täita riigi põhiseaduslikke eesmärke, aga globaalses mõttes on see selgelt liiga madal ambitsioon. Ma usun, et meil võiks olla kõrgem ambitsioon. Selle tõttu on ka see küsimus, mis on siis see märksõna nii Eesti riigi kui ka maksupoliitika kohta, mille kaudu meid võidakse tunda. Kindlasti on neid märksõnu olnud, aga maailm muutub väga kiiresti.

See maailma maksunduspoliitika muudatuste kiirus on hakanud ikkagi väga n-ö progresseeruvalt kasvama, nii nagu ka muud valdkonnad meie ümber muutuvad. Vaatame näiteks, mis on rahvusvahelises maksunduses viimase viie aastaga juhtunud. Eri põhjustel on riigid jõudnud kokkuleppele nendel teemadel, mille üle varem lihtsalt räägiti. Sellised viie aasta reformid tulumaksu teemal on ikkagi ennekuulmatud. Näiteks, kui maksulepingud, mida hakati 1920. aastatel sõlmima, on suhteliselt väikeste muudatustega ajast aega kandunud, siis nüüd on toimunud sellised reformid, mida varem pole keegi näinud ega kuulnud. Kui me räägime Eesti riigist, siis selge on see, et Euroopa Liidu ja OECD liikmesuse kaudu me oleme nendes protsessides kaasas, aga on ka selge, et me ei dirigeeri neid protsesse. Pigem on meie asi reageerida ja aru saada, kas me oleme nende riikide hulgas, kes kaotavad, või nende hulgas, kes võidavad, sest käib globaalne maksutulude ümberjaotumine ka riikide vahel. Ma arvan, et rahvusvahelises maksupoliitikas kaasaraakimise hea näitena võib tuua digiteenuste maksu, kus Eesti riigi panus on olnud oluline. Nii eesistumise ajal kui ka pärast seda on seda diskussiooni peetud väga professionaalsel ja olulisel globaalsel tasemel.

Nii et meie tänane maksusüsteem n-ö rahvusvahelises mõõtmes on väga erinev sellest, mis see oli viis aastat tagasi, ja ilmselgelt on ka viie aasta pärast globaalne maksukeskkond väga palju erinev sellest, mida me täna teame ja millest räägime. Üks näide. Euroopa Liidus on juba teist korda võetud üles selline teema nagu kõigi Euroopa Liidu ettevõtete ühtne tulumaksubaas. Räägitakse sellest nii vabatahtlikus kui ka kohustuslikus vormis. 2011. aastal oli üks esinduslik konverents ka Tallinnas, kus sellel teemal räägiti, ja mul oli au seal ettekanne pidada. Vahepeal pandi see teema kalevi alla, 2016. aastal võeti uuesti üles. Põhimõtteliselt on see väga selge n-ö maksustamisõiguste ümberjagamine. 2011. aastal tegi ka EY ehk Ernst & Young analüüsi, kus jõuti järeldusele, et Eesti on üks nendest mitmest riigist, kes näiteks selle reformi mõjul ka reaalselt maksuraha kaotab. Kõige rohkem võidaks sellest Prantsusmaa. Ka OECD on viimase kolme ja poole aasta jooksul, alates 2015. aastast kehtestanud tuhandeid lehekülgi maksunduslikke soovitusi ja kokku leppinud 15 n-ö BEPS-meedet. Jällegi käib totaalne rahvusvahelise maksunduse ja tulumaksu reformimine. Vaadates maksupoliitikat ja ka Eesti riigi suutlikkust, ma arvan, on väga oluline, et meie ministeeriumides ja maksuametis töötaksid parimad maksuspetsialistid, kes saavad aru rahvusvahelise maksunduse suundadest ja suudavad ka selliselt riigisiseste piasjade lahendamisel korra tõsta pilku ülespoole ja saada aru, kus me peame n-ö stoppi panema ja kus me peame hoogu juurde andma, mis on meie riigile ja meie riigi jätkusuutlikkusele kõige parem.

Kui küsida, kuhu maksupoliitika järgmise viie aasta jooksul viib, siis rahvusvahelisi uuringuid vaadates saab hinnata, et oluliselt suureneb jätkusuutlikkust toetavate maksusüsteemide tähtsus. Kindlasti kasvab maksusüsteemi ja maksupoliitika arengus kliimamuutuste vastu võitlemise komponendi tähtsus ja globaalselt jätkub väga oluline maksutulude õiglase jaotuse teema n-ö riikide vahel. Kuidas ikkagi tagada, et tuludest saaksid osa need riigid, kus see tulu tekib, mitte võib-olla see riik, kus tulu teeniv ettevõtte asub? Digitaalses ühiskonnas või digitaalsete teenuste puhul on see läinud väga lihtsaks. Sa saad teenida tulu ükskõik kust riigist, ilma et sul oleks seal kohapeal mingisugust n-ö kohalolu. See on kaasa toonud tõsise diskussiooni Euroopa Liidu ja OECD tasemel, milline peaks olema õiglane digiteenuste maksustamine.

Väga palju on muutunud ka see, et kui näiteks kümme aastat tagasi võis maksuloosungitega riiki investeringuid meelitada, siis tänane reaalsus on selgelt see, et maksueelise saamine on taunitav, vähemalt Euroopa Liidus ja OECD liikmesriikides. See kinnitab veel kord, et maksueelis või selle andmine ei saa olla iseenesest eesmärk, vaid see peab toetama riiklikku suuremat visiooni,

maksupoliitika peaks sellega kaasas käima. Märkimisväärselt on OECD ja Euroopa Liidu riikides kasvanud ka maksualane infovahetus ja transparentsus. Maksuametid on saanud kõikides riikides tööriistu juurde, mis, võiks öelda, ilmselt aitab kaasa paremale maksulaekumisele. Võib-olla saavad riigid ka mõelda, kas anda mingeid täiendavaid maksusoodustusi või lihtsalt tulla mingite maksumäärade või maksustamisega allapoole. Nii et see keskkond on meil, kui me vaatame seda valimistsüklitest lähtudes, võrreldes eelmiste valimiste ajaga rahvusvahelisel skaalal väga palju muutunud ja kindlasti muutub ka järgmise nelja-viie aastaga samamoodi väga palju.

Siiski, maksukonkurents riikide vahel on olemas, seda ei saa eitada. Vaatame näiteks Tax Foundationi analüüse. Eesti on viis aastat järjest olnud OECD riikidest kõige konkurentsivõimelisemate riikide hulgas maksupoliitika poolest ja on saanud üldse väga palju punkte väga mitmes valdkonnas. Tuleb öelda ka seda, et võib-olla teinekord maksusüsteem ei ole isegi see ajend, miks keegi alustab ettevõtlust või miks välisinvestor riiki tuleb, küll aga on halva või ebastabiilse maksusüsteemiga võimalik väga palju ära rikkuda. Ma arvan, et rohkem on võimalik selliseid näiteid tuua, kus keegi on oma ettevõtluse, oma äri lõpetanud, kuna maksusüsteem on selle ära rikkunud, kui selliseid näiteid, et keegi on maksusüsteemi pärast oma äri alustanud, seda kindlasti ka globaalses mõõtkes.

Euroopa üks murekohti on ka see, et väga suur osakaal on ikkagi tööjõumaksudel. Kui me vaatame alates viimasest kriisist, siis äriühingute tulumaksumäärad on alla tulnud, on selline tõsine konkurents. Olen näinud ka artikleid ja analüüse sellise pealkirjaga, et kas see on jooks nullini ja kes siis jõuab kõige kiiremini võimalikult madala tulumaksumäärani äriühingute tasemel. Käibemaksu määrad peale kriisi tõusid, viimase kolme aasta jooksul on nad stabiliseerunud, muudatusi pole Euroopa Liidus olnud, aga muret tekitav on kindlasti see, et jätkuvalt on tööjõumaksude osakaal Euroopa Liidu riikide maksutuludes ligi pool. See on selgelt vananevas ja väheneva rahvaarvuga ühiskonnas murekoht ega ole jätkusuutlik.

Nüüd tulen rahvusvaheliste teemade juurest veidi päevakajalisemate Eesti teemade juurde. Mida soovitada, mida vaadata? Ma arvan, et üks olulisi märksõnu on kindlasti maksusüsteemi stabiilsus ja prognoositavus. See on isegi ilmselt olulisem kui selline 1%-line erinevus maksumääras. Ettevõtjad ja investorid tahavad pigem aru saada, mis maksusüsteemis toimub, milline on selle jätkusuutlikkus, milliseid viie või kümne aasta plaane nad võivad teha. See, kas maksumäär on 1% suurem või väiksem, on ilmselt sekundaarsem. Mul on väga hea meel, et meil on maksukorralduse seaduses kirjas, et maksumuudatused tuleks vastu võtta kuus kuud enne nende jõustumist. Ma tahan loota, et me seda järgime ja nii teeme. Aga siiski tuleb ka välja tuua, et põhimõttelisemad maksumuudatused vajavad veel pikemat n-ö kokkuleppeaega, varem vastuvõtmist, ütleksin, et minimaalselt üks aasta, aga pigem isegi kaks aastat. Selline on Skandinaavia riikide ja suurte Lääne-Euroopa riikide praktika, et maksumuudatusi ei võeta vastu väga kiirustades ja väga lühikese etteteatamisajaga. Maksuvaba tulu reformi otsus võeti küll üks aasta varem vastu, mis on väga positiivne, aga arvestades ikkagi seda segadust, mis selle ümber oli, näitab see ilmselgelt, et sellised põhimõttelised, maksusüsteemi väga oluliselt reformivad muudatused vajavad veelgi pikemat aega nendega harjumiseks ja nendest lõpuni arusaamiseks.

Tulles maksupoliitika juurest reaalsete ettevõtjate igapäevase tegevuse juurde, tuleb öelda, et väga olulised on siduvad eelotsused, mis õnneks meil Eestis on olemas. Need annavad väga palju õiguskindlust ja vähendavad halle alasid, mida Riigikogu ei suuda alati ette näha, ta ei suuda ka iga detaili maksunduses ära reguleerida. Kindlasti on lisaks nendele siduvatele eelotsustele üks väga olulisi maksunduses õiguskindlust andvaid valdkondi APA-d ehk siirdehinna eelkokkulepped. Praegu meil neid Eestis ei ole, aga kindlasti soovitaks ma kaaluda, et need võiks ühel hetkel kehtestada, selleks et ettevõtted saaksid maksuametiga siduvalt läbi rääkida, milline peaks olema piiriülene hinnastamine, mis tekitaks ettevõtetele õigusrahu ja maksuametile võimalust tegelda nendega, kellega on rohkem probleeme, mitte sellise siirdehinna korrigeerimisega.

Stabiilsuse ja prognoositavuse puhul on väga oluline märksõna "üleminekusätteid". Ma arvan, et siin on häid näiteid, aga on ka halvemaid näiteid. Võib-olla üks väga häid finantstulude maksustamise näiteid on see, kui kunagi kaotas Riigikogu ära investeerimisriskiga elukindlustuse maksusoodustuse. Võib-olla selle kaotamine ei olnud see, mille üle maksumaksjad oleksid rõõmistanud, aga ma arvan, et väga positiivne on see, et selleks anti üleminekupeριοод, mis kestab veel kuni 2023. aasta lõpuni. Seevastu hoiuseintresside maksustamise otsus võeti, tõsi küll, üks aasta enne jõustumist vastu, see oli teada, aga kui me vaatame jällegi eraisikust investori seisukohast, kes oli võib-olla avanud kolme või viie aasta pikkusi hoiuseid, siis tegelikult näeme, et ikkagi selline vanade hoiuste ülemineku maksustamine oli

reguleerimata. Selline asi tekitab inimestes lihtsalt ebaõiglustunnet.

Väga oluline märksõna, mis on ka läbi jooksnud, on maksusüsteemi lihtsus. Ma arvan, et see ei pea olema eesmärk iseeneses. Maksusüsteem ei pea olema primitiivne, aga igasugune maksusüsteemi keerukus peab olema tõsiselt kaalutletud ja põhjendatud ning ta peab teenima mingit suuremat eesmärki. Ma isiklikult arvan, et näiteks mõnele sektorile maksusoodustuse erandi kehtestamine, kas või see merendussektori toetamine, on väga positiivne katse. Seal võib selline keerukus olla põhjendatud. Teisest küljest, kui me räägime selle aasta algusest kehtivast äriühingute dividendide tulumaksust, mis on 14%, siis jällegi, maksu alanemine on kindlasti väga tervitatav, aga siia tuleb juurde võtta see keerukusaspekt ja täiendav 7% tulumaksu kinnipidamine. Ma olen isegi viimastel päevadel saanud kõnesid selleksama teemal, et kuidas ikkagi dividendi maksustamist arvestada. Meil on aktsionäride hulgas osaühinguid, meil on eraisikuid, võib-olla mõnel pool on välismaalased, on kehtivad maksulepingud. See pilt läheb lihtsalt nii keeruliseks. Minu selge soovitus on see, et see süsteem peaks olema vabatahtlik. Ehk kuna selles n-ö mängus $14 + 7$ ei ole täiendavat maksuvõitu, siis see võiks olla mõeldud neile, kes seda tahavad, aga mitte sellisel kujul, nagu ta täna on, et kohustuslikus korras. Siis ongi tulemus, et me arvestame äriühingu tulumaksu, arvestame kolme aasta keskmist ja siis veel arvestame, millise komponendi pealt me peame 7% kinni pidama, siis vaatame, milline maksuleping kehtib ning kas see maksuleping võimaldab näiteks 7% asemel pidada kinni 5% või 0%. Ma arvan, et see on koht, mis vajaks selgelt lihtsustamist, ehk see võiks olla vabatahtlik, see ei peaks olema kohustuslik. Üks teemasid, mis, mulle tundub, on valitsusteüleselt tekitanud Eesti riigile väga head kuvandit, on kõik, mis puudutab digitaalsust ja innovatsiooni. Nii varasemad valitsused kui ka tänane valitsus on seda teemat ikkagi propageerinud, sh e-residentsuse mõistet. Kui me vaatame tänast maksusüsteemi ja küsime, kas seal on ühtegi kohta, mis teadlikult e-residentsust maksupoliitiliselt toetaks, siis ma arvan, et vastus on ei. Loomulikult, e-residentsus pole otseselt maksudega seotud, aga meil võiks olla vähemalt mõte, kuidas me need e-residendid saame ikkagi ka füüsiliselt Eesti maksumaksjateks, kes meie riiki ja meie ühiskonda pikemalt panustavad.

Väga paljud maksumuudatused on põhjustatud rahvusvahelisest survest. Justkui paratamatus tuleb üks Euroopa Liidu direktiiv, viimati näiteks seesama ATAD ehk maksudest kõrvalehoidmise vastane direktiiv, siis tuleb teha muudatused ja need tehaksegi ning jõutakse need isegi õigel ajal jõustada, kuigi etteteatamisaeg jäi jälle väga lühikeseks. Teine variant on, et muudatused tulenevad valijate tahte esindamisest või ka lihtsalt riigi tulude eest hoolitsemise vajadusest. Ma tahan siiralt loota, et me mõtleme pikas perspektiivis ette. Tööjõumaksud ei ole oma olemuselt ikkagi jätkusuutlik lahendus, millele kogu riigi maksusüsteemi üles ehitada. Ma arvan, et tõsiselt väärib kaalumist n-ö digitaalse solidaarsuse teema, mida on, ma usun, päris paljudele teist eri erakondades ka räägitud. Eestil on digitaalselt arenenud riigina võimalik ikkagi põhimõtteliselt vaadata, kuidas me suudaksime maksusüsteemi niimoodi reformida, et maksu laialijaotamise kulu oleks väiksem, hüve oleks suurem ja riik oleks ka sotsiaalkindlustuse vallas jätkusuutlikum.

Viimase soovitusena ütlen, et ma kindlasti toetan eelkõnelejat. Ma arvan, et sotsiaalmaksu ülempiir on ikkagi väga hea asi. Globaalselt käib jaht talentidele. See jaht ei käi ainult vananevas Euroopas, see käib igal pool. Kui äriühingute maksusoodustusi pigem taunitakse, siis töötajate puhul on ikkagi palju suuremad võimalused soodustusi kehtestada. Selle tõttu ma usun, et sotsiaalmaksu ülempiir oleks selles mõttes positiivne, et ta annaks sõnumi, et Eestisse tasub luua suure lisandväärtusega töökohti. Jah, meil on halbu näiteid ka, kas või seesama Läti näide, mis on kõlanud, aga kui seda mõistlikult teha, siis, ma usun, on võidud suuremad kui kaotused. Teisest küljest ei ole sotsiaalmaksu ülempiir kindlasti ainus võimalus, kuidas tööjõu maksukoormust leevendada ja juhtida. Ka teiste riikide näitel on olemas erinevaid maksupuhkusi, kui alles mingist hetkest algab riigile vajalike spetsialistide maksustamine, on ka mingeid muid struktuure. Aga kindlasti aitaks sotsiaalmaksu ülempiir lahendada ka selliseid küsimusi nagu eraisik *versus* osaühing ja dividendide ümberkvalifitseerimine.

Nii et ma soovin tarkust maksupoliitika kujundamisel ja tõesti tahan, et me jälgiksime, millised on globaalsed arengud ja arengud Euroopas, et Eesti riik ei jääks hammasrataste vahele. Selle tõttu on meil kindlasti vaja riigiametnike hulka väga häid selle valdkonna tundjaid ja kaasarääkijaid. Soovin tõesti, et meid ka ümberkaudsetes riikides tuntaks meie maksusüsteemi põhjal kindla ja stabiilse kohana. Muudatusi võib kindlasti teha, aga põhimõttelised muudatused peavad olema põhjendatud ja kantud n-ö riigi suuremast visioonist. Täna tähelepanu eest!

Suur tänu ettekande eest! Teile on küsimusi. Andres Herkel.

11:55 Andres Herkel

Aitäh, austatud juhataja! Austatud ettekandja, aitäh ka selle laiema vaate avamise eest! Te üsna mitu korda rõhutasite, et tööjõumaksude osakaal on Euroopa Liidu riikides liiga suur ja see ei ole jätkusuutlik. Ma olen vaadanud mitmeid kokkuvõtteid maksustruktuurist, mis ütlevad, et Eestis omakorda on varamaksude osakaal kõige väiksem Euroopa Liidus. Kas seal on peidus võimalik tööjõumaksude alternatiiv? Kui Eestis viia tööjõumakse allapoole, kas te näete mingeid muid võimalusi, kuidas seda katta? Või ei pea te seda üldse vajalikuks?

11:56 EY partner Ranno Tingas

Täna küsimuse eest! Kindlasti on üks asju, mille üle võiks hakata mõtlema, maksubaasi laiendamine. Kui meil oleks rohkem maksumaksjaid, eriti veel suurema lisandväärtusega töö tegijaid, siis maksubaas selgelt laieneks ja riigi tuludesse tuleks lisaraha. Teine pool on kindlasti olemasolevate maksude kokkukorjamine, mis on ka väga oluline. Ma arvan, et need on alati prioriteet, enne kui hakata midagi reformima, muutma või uusi makse kehtestama. Tõsi see on, et varamaksude poolest on Eesti Euroopa pingereas nende riikide hulgas, kus need maksud on madalad. Seal on võimalusi. Teisest küljest ei tahaks ma detailidesse minna. Elu on näidanud, et kui selliseid näiteid tuua, siis võetakse üle maksukoormuse tõstmise idee ja langetamise võimalus jääb kõrvale. Aga ma arvan, et on võimalusi, kuidas teatud lisatulu riigile saada. Kui see tooks kaasa tööjõumaksude vähendamise, siis, ma usun, see oleks tegelikult riigi pikaajalise jätkusuutlikkuse mõttes üks võimalusi.

11:57 Esimees Eiki Nestor

Vilja Toomast, palun!

11:57 Vilja Toomast

Aitäh, härra esimees! Austatud ettekandja! Mu küsimus oli mõeldud küll eelmisele ettekandjale, aga ma püüan seda siis teisel kujul esitada ja teist teemat puudutada. Te rääkisite, et ettevõtjatele on maksusüsteemi stabiilsus ja prognoositavus oluline ja et maksumuudatuste kehtima hakkamise aeg võiks olla umbes kaks aastat. Samuti ütlesite seda, et see mõjutab pigem ettevõtluse väljaviimist Eestist, mitte uute ettevõtete rajamist. Kui te nüüd võtate selle oma väite aluseks ja vaatate seda, et praegune valitsuskoalitsioon tegi umbes kaks aastat tagasi, isegi vähem, väga olulisi muudatusi tööjõumaksudes, teades, et umbes kahe aasta pärast võivad poliitilisel maastikul toimuda kas just väga suured, aga siiski mingid muutused, siis kas see võis ka mõju avaldada sellele, et mõned ettevõtted on Eestist läinud, või sellele, kui palju neid on Eesti ettevõtlusturult lahkunud?

11:58 EY partner Ranno Tingas

Täna küsimuse eest! Kui me räägime eraisiku maksustamisest ehk kogu sellest muudatuste paketist, mis puudutab näiteks maksuvaba tulu, hoiuseintresse, ühisdeklaratsiooni kaotamist, ka eluasemelaenu intresside mahaarvamise järsku piiramist, siis ma arvan, et see on rohkem riigisisene torm veeklaasis ehk see kindlasti mõjutas n-ö Eesti enda inimeste maksuõigluse taju, kuid globaalsel maastikul jääb see ikkagi märkamatuks. Globaalsel maastikul tekitavad palju suuremat riski põhimõttelised mängimised ettevõtte tulumaksuga ja võib-olla selgelt välisinvestoreid piiravad või karistavad maksumuudatused, mis kindlasti saavad kohe kiirelt kõneaineks. Teisest küljest annab väga positiivset kõneainet igasugune maksumuudatus, mis on innovatiivne, mis on äge ja mis põhineb mingitel digitaalsetel lahendustel. Ma arvan, et Eesti maksuamet on ka siin selgelt ikkagi esirinnas. Tuleb tunnistada, et ka minu enda väliskolleege on tulnud küll Sydneyst, küll Moskvast, küll Californiast Eestisse, et saada aru, kuidas ikkagi nii innovaatselt on seda maksukogumist võimalik teha ja sellist dünaamilisust tekitada. Nii et kindlasti need muudatused mõjutavad, aga ma arvan, et need eraisiku maksustamise muudatused puudutasid rohkem ikkagi meie enda Eesti inimeste maksumotivatsiooni, seaduskuulekust ja teisi selliseid asju ning kindlasti mõjutasid Eesti ettevõtteid.

12:00 Esimees Eiki Nestor

Enn Meri, palun!

12:00 Enn Meri

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud Ranno Tingas! Ka mina tahan küsida varamaksude kohta. Euroopa Liidus, nagu te väga hästi teate, on suuremas osas maadest ju mingisugused varamaksud. Osaliselt te muidugi sellele juba vastasite, aga milline on teie professionaalne hinnang või arvamus varamaksude kohta? Mis nõu te Eesti valitsusele annaksite, kui nad teie käest küsiks, mida varamaksudega teha?

12:00 EY partner Ranno Tingas

Aitäh küsimuse eest! Ma alustan natuke kaugemalt. Teatavasti oli kunagi Eestis karusnahamaks ja mitte esimese Eesti Vabariigi aegadel, vaid 1990. aastatel. Nii et maksuteoorias on ajaloo jooksul olnud ja ka on väga huvitavaid ideesid selle kohta, mida saaks varandusena maksustada. Sageli on probleem, et see, mis ei ole kinnisvara, on väga liikuv, näiteks need karusnahad võivad minna riigist välja. Või kui me hakkame käekellasid või mobiiltelefone maksustama või mis iganes utoopiat välja mõtlema, siis on selge, et see maks ei ole reaalselt kogutav. Kunagi oli mootorsõidukimaks ja me teame väga värvikaid näiteid, kuidas lihtsalt aadressi muutmise tõttu seda ei makstud. Ehk vara maksustamine ei ole kindlasti tehniliselt väga lihtne. Sisuliselt saamegi me pigem rääkida ainult maamaksust. Ka maamaksu puhul me peame arvestama, et me ei saa tekitada olukorda, kus inimesed oleksid maksupoliitika muudatuse tõttu sunnitud oma kodu maha müüma. Võib-olla ainukene võimalik maksustamiskoht võib olla n-ö majandustegevusest täiesti väljas olev maa, mis on mingite äriühingute omanduses. Seal võib olla mingisugune maksustamine põhjendatud. Tavaliselt toob maamaks maad käibesse, aga seda peab väga targalt tegema, et see ei hävitaks meie põllumajandust ega metsandust. Teisest küljest ei tohi hävitada ka nende inimeste kodutunnet, kes on sunnitud oma Merivälja või Nõmme kodu maha müüma, kuna maamaks läheb niivõrd suureks. See on kindlasti väga tundlik teema, kus tuleb targalt otsuseid teha.

12:02 Esimees Eiki Nestor

Urve Tiidus, palun!

12:02 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Esimese hooga jäi teie ettekandest meelde kaks aktsenti. Esimene puudutas globaalse maksukeskkonna reformimist ning teine kasvavat soovi maksustamisõigus Euroopas ümber jagada. Aga selle kohta ma ei küsi. Küll soovin natuke pikemat kommentaari teie soovitusetele, et maksupoliitika peab toetama Eesti riigi suurt visiooni. Kuna te olete rahvusvahelise audiitorfirma partner, siis on teil kindlasti mõni hea näide, kus see on sellisel moel õnnestunud.

12:03 EY partner Ranno Tingas

Aitäh küsimuse eest! Ma võin mõned näited tuua ja võib-olla just oma vaatenurgast. On olemas riike, millel on ilmselgelt n-ö heas mõttes silt küljes või millel on selline kuvand. Need riigid on ikkagi valinud mingisuguse valdkonna, mida nad on otsustanud teatud mõttes eelisarendada. See valdkond ei ole kindlasti ainult maksupoliitika, lihtsalt maksupoliitika on üks nendest meetmetest. Näiteks võtame investeerimisfondid. Ma arvan, et kes on vähegi finantssektoriga kokku puutunud, oskab kohe nagu koolitunnis öelda, et õige näide on Luksemburg, põhimõtteliselt ka Suurbritannia ja veel mõned riigid, ka Maltal on üllatavalt suur investeerimisfondide osakaal, aga seda ongi seal teadlikult riikliku prioriteedina arendatud. Väga huvitav on see, et ikkagi ka Brexitiga seoses väga suur osa finantssektorist Suurbritanniast põgeneb. Kuhu ta põgeneb? Osa põgeneb näiteks Leetu. See on tõsine küsimus, et miks Leedu, mitte Eesti. Aga see oli selline väike kõrvalpõige. Kui me võtame transpordisektori, laevanduse ja merenduse, siis võime kohe une pealt öelda, et laevanduses on need riigid selgelt Küpros, Malta ja Saksamaa. Kui me räägime lennundusest, eralennukite registreerimisest, siis jällegi teame, et selle transpordivaldkonna arendamine on oluline Maltal. Ei ole isegi vaja mingit analüüsi teha, see on ilmselge. Kui me räägime *holding*ute jurisdiktsioonidest, siis jällegi on Euroopas üks väga tugev riik, millega see kuvand kaasneb, see on Holland. Nii et on teatud riigid, millel on küljes väga selge märksõna, mida rahvusvahelises äris teatakse. Seda ei pea isegi analüüsima või otsima, vaid sellised tüüpilised valikud on juba olemas. Eks nende valikutega juhtub ka möödalaskmisi, eelkõige on seda juhtunud nende riikide hulgas, mis on panustanud mingisuguste n-ö *offshore*-teenuste arendamisele ja on olnud sunnitud väga põhimõtteliselt oma riiklikke prioriteete muutma, sest

praeguses globaalses majandus- ja maksukeskkonnas on lihtsalt kõik agressiivsed *offshore*'id väga nurka surutud nii OECD, G20 kui ka Euroopa Liidu poolt, neile väga hingamisruumi ei anta.

12:05 Esimees Eiki Nestor

Urmas Kruuse, palun!

12:05 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt ettekandja! Teie ettekandes kõlas sõnum, et teatud maksumuudatustest tuleks pikalt ette teatada ja et stabiilsus on omaette väärtus. Meie siin Eestis saime konsensuse alusel kirja pandud pool aastat, aga tänane valitsus ei suuda isegi sellest kinni pidada. Kas teie kui rahvusvaheliselt tegutsev ekspert näete nn globaalse maksukeskkonna võitluse sees ka sellist riigisisest poliitilist sundi, kui üritatakse uusi sotsiaalprogramme ellu viia ja leida uusi võimalikke makse, selleks et riigikassat täita? Kas see surve üle Euroopa või maailmas tervikuna paistab ka silma?

12:06 EY partner Ranno Tingas

Täna küsimuse eest! Kindlasti nuputatakse selliseid uusi makse välja, aga ma ütleksin, et praegu on võib-olla rohkem trendi tekitanud digitaalsete teenuste maksud. See on seotud sellega, et Euroopa Liit ja OECD on küll võtnud selle valdkonna väga selgelt oma prioriteediks, aga mitme riigi arvates on see liikumine liiga aeglane ja siis nad kehtestavad ise digitaalseid makse. Näiteks lugesin just eelmine nädal Itaalia uuest digitaalsest maksust. Selle mõte on see, et kui digitaalsete teenuste pealt saadakse Itaalias tulu, siis Itaalia tahab selle tulu ise ära maksustada, mis siis, et teenusepakkuja asub Hiinas või Ameerika Ühendriikides. Oleme ausad, Euroopas on väga vähe selliseid digitaalseid gigante, nad on ikkagi kas Ameerika mandril või Aasias. Kuna see raha hulk, mis sinna läheb, on väga suur ja see vähendab selgelt kohalike ettevõtete käibeid, siis see on võib-olla see koht, kus on näha teatud mustrit. Loomulikult, riigid katsetavad igasuguste põnevate maksudega, seda ikka juhtub. Aga ma arvan, et seal on selliseid näiteid, mida Eesti ei pea endale eeskujuks võtma. Pigem on minu suhtumine see, et me iga uue maksu kehtestamisel peaksime olema väga ettevaatlikud. Meie riik on väike, rahvaarvu mõttes vaevalt mõne suurlinna suurune. Kui on liiga palju liiga keerulisi makse, siis see lõpuks ei ole hallatav ega too vajalikku tulu. Selle tõttu olen ma pigem skeptiline selliste katsetuste suhtes, nagu see suhkrumaks, pangamaks või muud sellised.

12:08 Esimees Eiki Nestor

Keit Pentus-Rosimannus, palun!

12:08 Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja, aitäh ettekande eest! Te oma ettekande lõpuosas juhtisite tähelepanu sellele, kui tähelepanelik meil tuleb olla ka mitme Euroopas toimuva arengu suhtes. Üks trende või muudatusi, mida juba mõnda aega arutatud on, puudutab ettevõtte konsolideeritud tulumaksubaasi üle käivaid vaidlusi. Kui varem on olnud juttu baasi ühtlustamisest, mille vastu iseenesest ei pruugigi midagi väga olla, siis nüüd on ikkagi mindud edasi ja räägitakse juba ka maksuprotsendi võimalikust ühtlustamisest, mis on Eestile kindlasti kaunis ohtlik suund. Ma palun, et te seda kommenteeriksite. Meie praegune valitsus ei ole väga kõlavalt või selge sõnaga oma seisukohta ses küsimuses välja öelnud. Kuidas teile see võimalik areng tundub ja kas te peate samamoodi ohtlikuks seda, kui hakatakse ühtlustama ka maksumäärasid?

12:09 EY partner Ranno Tingas

Aitäh küsimuse eest! Ma korra veel tulen tagasi selle juurde, et kui 2011. aastal tehti uuring, siis sellel ajal olnud plaanide järgi, mis käsitlesid Euroopa ühtse äriühingu tulumaksu mudelit, oli selgelt välja toodud, et Eesti oli n-ö netokaotaja ehk Eesti tulumaksulaekumised äriühingu valdkonnas oleksid vähenenud. Uue paketiga tuldi välja 2016 ja ma ei ole näinud, et seal oleks sellist analüüsi tehtud. Kindlasti see varem või hiljem kusagil tekib ja siis on väga oluline aru saada, kuidas see Euroopa-sisene maksutulude jaotus käib. See on selge, et eks Euroopa Liit ühest küljest püüab seda turgu lihtsustada. Selle maksumuudatuse eesmärk on siis see, et ei oleks vaja tunda ligi 30 riigi maksusüsteemi, vaid piisaks sellest, kui tuntakse Euroopa äriühingute ühtset tulumaksusüsteemi, aga selgelt jätab see

riikidele palju vähem võimalusi ja riigi eripära nagu kaob. Mina isiklikult arvan, et meie Eesti tulumaksusüsteem – ma räägin just äriühingute kasumi edasilükatud maksustamisest – on üks väga põnev asi. Kindlasti on sellel omad miinused ja on ka neid ettevõtteid, kellele see palju juurde ei anna, aga vähemalt eristumise mõttes, ma arvan, on see väga positiivne, sest me ei ole sellised nagu kõik teised ja see on selline hea sõnum, mida saab rääkida. Aga kui me Euroopa Liidus ikkagi just äriühingu tulumaksu valdkonnas liigume väga jõuliselt ühtlustamise suunas, siis on selge, et seal jääbki piltlikult öeldes üks Euroopa keskmine, ja kui maksumääradega ka ei saa mängida, siis selle mõte ongi, et äriotsustele ei peaks maksustamine üldse mõjuma, et teed äri seal, kus sul on äriliselt parem. Ega Eesti üksi sellele ilmselt vastu seista ei saa, aga oma arvamuse peame kindlasti välja ütleva ja ka modelleerima, mida see siis tähendaks, kui palju meile seda tulu laekuks. Oleme ikkagi ausad, rahvusvaheline äri konsolideerub, väga palju liigub äri sellistesse – kuidas neid nimetada – *shared service center*’itesse ehk n-ö teenusekeskustesse. Sageli jääb alles ainult müügifunktsioon. Seda olen ma ka oma töös viimase viie või kümne aasta jooksul väga selge trendina näinud, et sellist taustajõudu tõmmatakse väikestest riikidest välja, pigem jääbki sinna ainult n-ö kohalik müük ja kõik tugifunktsioonid on kas kusagil teenusekeskustes või viiakse kontserni peakontori maale.

12:11 Esimees Eiki Nestor

Sven Sester, palun!

12:11 Sven Sester

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja, tänan ka omalt poolt selle hea ettekande eest! Valitsused on aegade jooksul muutunud, aga te ise ka mainisite, et viis aastat oleme Tax Foundationi uuringute järgi olnud ikka esimesel kohal. Vaadates riigireitinguid, näeme, et meie reitingud on pigem paranenud kui halvenenud. Mul on teile küsimus hoopis sellise suurema pildi kohta. Meie eesmärk peaks kindlasti olema riikide konkurentsisis oma positsioone parandada. Kas te näete, olles selle valdkonna ekspert, mingeid asju, mida riik võiks veel teha? Ma mõtlen näiteks seda, et meelitada siia peakontoreid, tulevikus tüarettevõtete võimalikust võõrandamisest saadavat kasu mitte maksustada, võib-olla luua seadustega mingeid *trust fund*’e jne? Kas te näete selliseid samme? Kas me peaksime neid tegema või mitte või tegema hoopis midagi kolmandat? Kas me peaksime sellele ka poliitiliste otsustajatena tähelepanu pöörama?

12:12 EY partner Ranno Tingas

Aitäh küsimuse eest! Ma arvan, et kindlasti tuleb jätkuvalt mõelda selle peale, mille poolest me tahame Eestis olla atraktiivsed. Mõnes mõttes see peakski olema selline valitsusteülene ja pigem niisugune riiklik kokkulepe, nagu mõnes riigis on, et valitsuskoalitsioonid muutuvad, aga selle riigi suund on laiemalt teada.

Kui me nüüd vaatame, mis meie võimalused on, siis ma arvan, et üks võib-olla natuke juba möödalanud võimalus on Brexit. Brexitiga seoses tekkis väga suur kaartide ümbermängimine. Ma arvan, et meil võib-olla sellist head väärtuspakkumist ei olnud, miks Eesti oleks olnud niisugune hea lokatsioon, kuhu tulla. Samas jällegi arvan, et tulevikku vaadates tuleb kindlasti mõelda, millist äri me tahame. Kindlasti võiksid olla siin sellised rahvusvahelised *holding*’ud, kuigi ma arvan, et see jääb pigem regionaalsele tasemele. Lääne-Euroopas on riikide ajalugu nii pikk ja taust nii tugev, et meil on väga raske nendega konkureerida.

Kindlasti on oluline ka perevarade ja sihtasutuste teema. See on korduvalt, ma tean, teemaks olnud. Ma isegi ütlesin, et praegune sihtasutuste maksustamine on teatud mõttes lausa konfiskatoorne, selle puhul ei ole võimalik lähtuda sellest eesmärgist, miks sihtasutus või mittetulundusühing on loodud. Vahel ma olen olnud olukorras, kus ma olen pidanud soovutama, et sihtasutus oleks õige vorm, aga pigem tuleb teha osaühing, kuna osaühingu maksustamine on selgelt paigas ega teki topeltmaksustamist. Ma arvan, et siin on selliseid suundi. Aga veel kord: on vaja selget visiooni ja siis tuleks vähemalt kümme aastat seda joont hoida ja seda suunda ajada.

12:14 Esimees Eiki Nestor

Maris Lauri, palun!

12:14 Maris Lauri

Aitäh, hea istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja, tänan ettekande eest! Ma tulen selle teema juurde, mida te puudutasite. See on maksumuudatustest etteteatamine või nende teadaolek piisavalt pikka aega ette. Meil on küll see kuus kuud, millest kahjuks ei ole alati kinni peetud. Aga ma tahan küsida pikemate mõjude kohta. Teatavasti, kui meil hakati pensionisambaid tegema – kõigepealt oli see vabatahtlik ja siis oli kohustuslik –, siis tekitati teatud skeemid, et oleks sinna soodsam raha sisse panna, ja ka väljamaksete puhul tekitati teatud reeglistikud. Praeguse tulumaksukorraldusega on seda reeglistikku muudetud. Kuidas te hindate pikaajalise lepingu muutmist? Järsku oskate tuua välisriikidest mingeid paralleele, kas selliseid asju on ka mujal juhtunud?

12:15 EY partner Ranno Tingas

Tänan küsimuse eest! Ma pean korra täpsustama. Mida te mõtlete pensioni sissemaksete muudatuse all konkreetsemalt, kas teist ja kolmandat sammast? (M. Lauri selgitab saalist.) Kolmas samm, jah. Pigem on minu arusaamine see, et ikkagi on endiselt võimalik 6000 eurot aastas kolmandasse sambasse panna, kui me räägime vabatahtlikust sissemaksest, mida saab maksutuludest maha arvata. Aga muidugi, kui me tuleme maksude juurest natuke laiemalt pensioni juurde, siis see on kindlasti väga tundlik teema. Jällegi, rahvusvahelistele investoritele on suhteliselt ükskõik, mis Eestis pensionidega toimub – see on selge, et neid see ei mõjuta –, aga kindlasti on see Eesti elanike ja tööandjate jaoks ning ka maksuameti töö huvides selline valdkond, kus tuleb olla isegi veel ettevaatlikum kui maksude muutmisel ja nendega mängimisel. Seal võib väga kergelt usaldust kaotada ja seda tagasi võita on alati raskem.

12:16 Esimees Eiki Nestor

Aitäh, Ranno Tingas! Küsimusteks ja vastusteks ettenähtud 20 minutit sai täis üks minut tagasi. Avan läbirääkimised. Fraktsioonide esindajad võiksid olla esimesed läbirääkijad. Kersti Sarapuu Keskerakonna fraktsiooni nimel, palun!

12:17 Kersti Sarapuu

Austatud esimees! Head kolleegid! Üle 20 aasta Eestis kehtinud maksusüsteem on jõudnud oma loomuliku lõpuni ning oleme järk-järgult üle minemas astmelisele tulumaksule. Seeläbi on paranenud madala ja keskmise sissetulekuga inimeste igapäevane toimetulek. Seni on maksustatud ka tulu, millega pole võimalik ära elada. Jääb üle ainult nõustuda ettevõtja Indrek Neiveltiga, et see on lubamatu. Ettevõtja sõnul peab maksupoliitika nurgakivi olema see, et ei maksustata tulu, millega ei ole võimalik ära elada.

Riigikogu valimiste lähenemine paneb parteisid häälte nimel endast kõike välja panema, kuid kahjuks ei häbeneta seejuures paanika külvamist, otseseid valesid ega tühje lubadusi. Reformierakond valetab silmagi pilgutamata, kuidas Eesti inimesed maksuvaba tulu reformi tõttu kaotavad. Tõsiasi on see, et räägivad aga hoopis muud. Jüri Ratase valitsuse maksureform suurendas sissetulekuid. Maksu- ja Tolliameti andmetel suurenes või jäi samaks 86% Eesti inimeste sissetulek, kui me tõstisime tulumaksuvaba miinimumi 500 eurole kuus. Selleks peab olema tõesti reformierakondlane, et nimetada suurema osa inimeste sissetulekute kasvu maksukaoseks. Madalat ja keskmist palka teenivad inimesed võitsid kuni 64 lisaeurot kuus ehk 768 eurot aastas. Eesti mediaanpalk oli möödunud aasta lõpul 1000 euro tasemel, mis tähendab, et pooled Eesti inimesed teenisid iga kuu vähem kui 1000 eurot. Kuni 1200 eurot kuus teenivad inimesed võitsid kuni 64 eurot kuus, samas võitsid maksureformist ka kõik need, kelle sissetulek on kuni 1776 eurot. 2100 eurot ja enam teenivad inimesed panustavad kuni 32 eurot varasemast enam. 519 000 inimesele makstakse tuludeklaratsiooni alusel tagasi 141 miljonit eurot. Rohkem maksuvaba tulu kasutas 62 000 inimest ehk 6% tulusaajatest ja nemad peavad Maksu- ja Tolliameti andmetel maksma juurde umbes 12 miljonit.

Rahandusministeeriumi asekancler Dmitri Jegorov on tõdenud, et madalapalgalised on Eestis kõrgelt maksustatud ning tulumaksuvaba miinimumi tõus tegeleb selle probleemiga. Samuti on asekancler välja toonud, et kuna maksuvaba tulu on kasulik neile, kes käivad tööl, annab see positiivse panuse tööjõupuuduse leevendamisse ning parandab riigi konkurentsivõimet. Tulumaksuvaba miinimumi tõstmine on väga oluline instrument, millega meelitatakse neid, kes pole tööjõuturul, tööjõuturule tagasi tulema. Maksureformi tõttu 93% vanaduspensionäride sissetulek kasvas või jäi samaks. Uue tulumaksuvaba miinimumi süsteemi kohaselt maksavad võrreldes 2017. aastaga vähem tulumaksu need pensionärid, kelle keskmine tulu on kokku kuni 1351 eurot kuus, s.o pension koos töötasuga. Kui

pensionär saab keskmist vanaduspensioni 447 eurot ning palka näiteks 600 eurot, siis saab ta maksimaalses mahus tulumaksuvabastust, 500 eurot, enne maksureformi oli see 416 eurot. Majanduse hea seis on võimaldanud Eesti ettevõtetel kasvada ning töötajaid juurde palgata. Statistikaameti andmetel langes tööpuudus eelmise aasta IV kvartalis 4,4% tasemele, kusjuures oluliselt vähenes pikaajaliste töötute arv. Töökäte puudus ning osaajaga töötamise levik on suurendanud ka noorte, vanemaealiste ning osalise töövõimega inimeste võimalusi soovitud tööd leida. Keskmise palga kasv ulatus 2018. aastal 6,7%-ni ja töötajate arvu kasv 2,3%-ni. Möödunud aastal laekus kõiki aktsiise rohkem kui 2017. aastal. Möödunud aasta riigieelarve oli korralikult koostatud ja hästi täidetud. 2018. aasta eelarve täideti 100,4%, maksukaost ei paista kusagilt. Täna tehtud maksuvaba tulu reformiga ...
Palun kolm minutit veel!

12:21 Esimees Eiki Nestor

Kolm minutit lisaaega.

12:21 Kersti Sarapuu

... peame edasi liikuma. Tartu Ülikooli majandusteooria dotsendi Viktor Trasbergi hinnangul on proportsionaalne tulumaks põhiline asjaolu, mis takistab sisuliste maksureformide läbiviimist. Majandusteadlase sõnul ei ole jäänud ühtegi teoreetilist ega praktilist argumenti sellise ebaefektiivse maksusüsteemi säilitamiseks. Kõik teoreetilised ja praktilised argumendid toetavad astmelist tulumaksu. Sel sajandil puudub maailmas ka igasugune sisuline huvi proportsionaalse maksusüsteemi vastu, sest on kogetud selle negatiivset mõju majandusele, sellel on olnud negatiivne mõju ka Eesti ühiskonnale. Keskerakonna maksupoliitika eesmärk ongi soodustada netosissetulekute kasvu ja pidurdada hinnatõusu, meil tuleb muuta Eesti maksusüsteem nüüdisaegsemaks ja tõhusamaks. Keskendudes enam kõrgema tulu saajate maksustamisele ning vähendades kõiki tooteid, teenuseid ja kaupade mõjutavat kütuse- ja elektriaktsiisi, toetame õiglase ja lihtsa ning euroopaliku astmelise tulumaksusüsteemi kehtestamist. Jätkame vastutustundlikku ja jätkusuutlikku eelarvepoliitikat ning peame seejuures valmistuma Euroopa Liidu toetusfondide vähenemiseks. Keskerakond peab vajalikuks sotsiaalmaksu lae kehtestamist, et soodustada kõrgepalgaliste töökohtade Eestisse tulekut ning muuta ettevõtete senine palgapoliitika läbipaistvamaks. Samuti kaalume sotsiaalmaksu miinimumi erandite laiendamist madalama konkurentsivõimega sihtgruppidele tööturul. Loodame, et järgmistel aastatel on kõigil nendel ettevõtmistel positiivne tulemus. Kõike head teile! Aitäh!

12:23 Esimees Eiki Nestor

Andres Herkel Vabaerakonna fraktsiooni nimel, palun!

12:23 Andres Herkel

Austatud esimees! Austatud Riigikogu liikmed, aitäh selle diskussiooni eest! See on muidugi päris imetletav, kuidas Reformierakond ja Keskerakond on juba 20 aastat suutnud rääkida astmelisest ja mitteastmelisest tulumaksust. Vabaerakonna ajalugu nii pikk ei ole, aga fraktsioon volitas mind siia tulema selleks, et rääkida paar sõna teemal, mida meie algusest peale oleme rääkinud. Seda tuleb poliitikas ka mõnikord teha. See "algusest peale" hõlmab neid maksuküsimusi, mis olid olemas 2015. aasta valimiste eel ja mida me oleme siin mitmete eelnõudega püüdnud jõudumööda tõstatada. Kui ma õigesti aru sain, siis tööandjad on sellel seisukohal, ja kui Reformierakond räägib siin vigade parandusest ja tegelikult ka siis, kui meie räägime siin vigade parandusest, siis eks see piirdub peamiselt kahe teemaga. Need on aktsiisiseadus ja läbimõtlemlaus aktsiiside tõstmisel ja teiseks tulumaksureform nii, nagu tulumaksuvaba miinimumi tõstmine on ellu viidud. Kui aega jääb, siis ma võib-olla räägin ka tööjõumaksude ja varamaksude tasakaalust või selle puudumisest, aga sellest tavaliselt jooksvas päevapoliitilises debatis ei kõnelda. Aga nüüd, mida meie algusest peale rääkinud oleme? Jürgen Ligi ühe osutuse ka tegi, et Vabaerakond rääkis eelmiste valimiste eel 24%-lisest tulumaksu määra. Aga ma tuletan meelde, et meie rääkisime sellest ainult selles kontekstis, et kui jõuliselt tõstetakse tulumaksuvaba miinimumi. Tulumaksuvaba miinimumi lõpuks jõuliselt tõstetigi, aga jäeti tegemata rehkenduse teine pool. Selle tagajärjeks ongi kõik need probleemid töötavate pensionäridega, selle tagajärjeks ongi sisuliselt astmeline tulumaks,

mille kohta muidugi – ma vaatan Sven Sesteri poole – selle elluviija ise ütles, et tegemist ei ole astmelise tulumaksuga. Kuidas seda asja nüüd nimetada, juhul kui tulumaksuvabastuse määr iseenesest on astmestatud? Tõepoolest, algusest peale oli tulumaksuvaba miinimumi tõstmine valel alusel ja rehkenduse teine pool jäi tegemata. See, millest Vabaerakond eelmiste valimiste eel rääkis, oligi just nimelt see, et see raha peab kusagilt tulema.

Teine osutus on tõepoolest see, et kui sotsiaalmaksu langetamisest ei ole asja saanud ja Reformierakonna katse seda 0,5% allapoole tuua lõppes ka mitte millegagi, siis võib tõepoolest rääkida sellest, et proovime siis teisiti, proovime siis tööjõumakse alandada üksikisiku tulumaksu vähendamise kaudu ja kompenseerida seda mujalt.

Vaatame veel tagasi. Siin kõneldi väga palju sotsiaalmaksu lae seadmisest. Ka selle kohta on Vabaerakonna fraktsioon selle Riigikogu koosseisu ajal esitanud algatusi ja erinevad koalitsioonid on need algatused tagasi lükanud. Kõrvalmärkusena ütlen, et meie arvates on probleem olnud ka sotsiaalmaksu n-ö põrandas ehk kohustuslikus sotsiaalmaksu määras, millega kaasnev koormus on selline, et see pärsib osaajaga töötamist. Ka sellekohased algatused on tagasi lükatud.

Ma palun lisaiega!

12:28 Esimees Eiki Nestor

Kolm minutit lisaiega. Palun!

12:28 Andres Herkel

Lisaiega ma palun eeskätt selleks, et teha üks metoodiline märkus, mis puudutab seda, et millest me räägime, kui me räägime maksumuudatustest. Mulle tundub, et jõukohane rehendus maksumuudatustest rääkimisel on siia maani olnud see, et muudame üht või teist maksu protsendi võrra siia-sinna. Me kõigutame üksikisiku tulumaksu määra, keegi räägib käibemaksust, eelmine valitsus, kui kokku tuli, otsustas, et valimislubadusi saab katta aktsiiside tõstmisega, siis tuli Jüri Ratase valitsus ja keeras veel vinti üle ning keeras selle põhjalikult üle. See on niisugune rehendus, mida suudetakse teha, et mängime protsendimääradega, süvenemata sellesse, kas see on tark või ebamõistlik. Enamasti on see pigem olnud ebamõistlik, aga see on asi, mis on tehniliselt teostatav. Hoopis teine asi on see suur maksudisproportsioon, mis Eestis on. Meil on võrreldes teiste Euroopa Liidu riikidega varamaksud enam-vähem olematud ja tööjõumaksud on Euroopa kontekstis liiga kõrged. Siin midagi muuta on märksa keerulisem, sest kui me räägime maamaksust, kui me räägime kinnisvaramaksust, kui me räägime omakapitalimaksust, siis niisuguste asjade ettevalmistamine eeldab juba päris pikka perioodi ja neid ettevalmistusi ei ole Eestis tehtud. Pigem on nii, et kui ükskõik kes hakkab mingist uue maksu võimalusest näiteks tööjõumaksude vähendamise nimel kõnelema, siis sõnumitooja stigmatiseeritakse ja see jutt lõpetatakse ära.

Selles olukorras olen ma üsna pessimistlik selle suhtes, et Eestis oleks üldse mingeid olulisi ja sisulisi maksustruktuuri muudatusi võimalik nii lihtsalt ellu viia, kui selleks ei ole väga selge poliitilise tahtega koalitsiooni. Praeguste lubaduste pinnalt paistab, et sellist koalitsiooni ei ole tulemas. Kõik järgmised maksumuudatused jäävad järelikult ka sellisteks protsendi kõigutamisteks, mis on pigem külvanud segadust, kui on probleemide lahendamisele siia maani hästi kaasa aidanud. Seda ei ole kahjuks olnud. Aitäh tähelepanu eest!

12:31 Esimees Eiki Nestor

Maris Lauri Reformierakonna fraktsiooni nimel, palun!

12:31 Maris Lauri

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Selle arutelu teema on "Eesti maksusüsteemi tulevik". Mul oli mõte sellest oma sõnavõtus rääkida, aga ma teen väikesse passaaži, selleks et märkida, et Keskerakonna esindaja esitas siin lihtsalt tiraadi ja õigustas tehtud vigu, vastamata ükskõik millistele etteheidetele, mis siin on olnud. Ütleme nii, et rohkem ei tahaks kommenteerida, hale oli kuulata. Aga tulen teema juurde. On selge, et mingil ja võib-olla teatud määral arusaamatul põhjusel, vähemalt minu jaoks, on Eesti majanduspoliitilises ja üldse sellises diskussioonis maksud ja nende olulisus ülemäära fetišeeritud. Maksude olulisust näitab kindlasti see, et nende abil saadakse riigile tulusid, aga kui hakatakse otsustama selle üle, milliseid tulusid ja kuidas saada, millised maksud peaksid olema, siis tuleb paratamatult arvestada, et maksudel, maksumääradel, maksuobjektide valikul, maksukogumisel

ja kõigel muul on mõju ka inimeste ja ettevõtete käitumisele, need asjad avaldavad mõju. Kõige rohkem on fetišeeritud maksuerandid. Millegipärast leitakse, et kui midagi on vaja, siis teeme aga erandi, ükskõik, milline on majanduspoliitiline eesmärk, teeme maksuerandi. Võib-olla veel selline tähelepanuväärne märkus, et Lääne-Euroopas on küll ja küll olukordi, kus maksumäärad on Eesti maksumääradest kõvasti kõrgemad, kuid maksulaekumised on väiksemad. Miks? Sellepärast, et järjest on tehtud maksuerandeid ja lõpuks on nii, et 90% ettevõteteid saavad kasutada maksuerandeid, aga 10% maksavad täislaksuga ja see laks on päris korralik. Kelle ja mille nimel sellist asja tehakse? Kas erandi saamiseks peavad olema mingid kavalad suhted või jumal teab mis põhjused? Õiglusest ei saa sellises olukorras rääkida. Ilmselt tekivad siin ka sellised kavalad skeemid, kuidas ennast ühest kategooriast teise liigutada. Üks eelkõnelejatest ju rääkis ka sellest, millised on Hispaanias ühes valdkonnas maksuliigid ainuüksi tööjõumaksude mõttes. Nii et ma arvan, et sellisesse olukorda ei ole meil vaja jõuda. Samuti ei ole meil vaja jõuda sinna, kuhu on jõudnud Rootsi, kus mingil hetkel hakatati tulu maksustama ka kõrgema maksumääraga kui 100%. Absoluutne tobedus. Võib tunduda, et need on üksikud inimesed, mis siis ikka, aga need üksikud inimesed hakkasid Rootsi riigist lahkuma. Nii et rootslased said aru – meil päris kõik ei saa sellest aru –, et ka kõrgemad maksumäärad võivad inimesed ära peletada.

Ka meie jõudsime rahvusvahelises mõttes teatud näidete juurde, ma arvan. Aktsiisid on maks, mille eesmärk on pärssida teatud kahjulike kaupade tarbimist. See tähendab, et nad peavad tõusma sellises tempos, et nende kaupade tarbimine läheks vaikselt – mitte järsult, vaid just nimelt vaikselt tempoga – kogu aeg kulukamaks. Aktsiisimäärad peavadki tõusma, aga mõistlikus tempos, arvestades sissetulekuid. Praegune valitsus on selle unustanud. Ma osutan sellele, et eelneval valitsusel, kuigi see tempo oli väga tugev ...

Palun lisaaega!

12:36 Esimees Eiki Nestor

Kolm minutit lisaaega.

12:36 Maris Lauri

... oli see siiski mõistuspärane ja arvestas tulude kasvu.

Kui me räägime Eesti maksusüsteemi tulevikust, siis diskussioon peaks rohkem keskenduma sellele, et meil on vaja maksubaasi laiendada. Tõesti, kui maksumaksjaid on rohkem, siis saab üksikindiviidi maksumäärad ja maksukoormuse viia madalamaks. See on seesama lugu, et kui me kehtestame palju erandeid, siis lõpuks kukub see koormus üksikute kaela. Näiteks, see paradigma, et me räägime kogu aeg töandjatest ja töövõtjatest. Tänapäeval töötamine muutub, see muutub pidevalt ja järjest rohkem. Selliseid inimesi, keda need uudsed töötamise vormid puudutavad, on võib-olla veel vähe, aga neid on järjest enam, neid ei ole enam mitte ainult 10%, vaid hinnatakse, et neid on kuni 15%, vahetevahel rohkemgi, olenevalt sellest, mida vaadatakse. See tähendab, et me peame oma maksusüsteemi kujundamisel arvestama ka seda, et need inimesed ühelt poolt annaksid ühiskonnale oma õiglase panuse ja et nad saaksid ka ühiskonna panusest osa ehk saaksid osa solidaarsest kindlustusest. Milles on küsimus? Nende inimeste hulgas on püsiva lepinguta töötajad, inimesed, kes töötavad väga erinevate lepinguvormide alusel – need on need teemad, millega tuleb kindlasti tegeleda. Võib-olla ei saa me hetkel leida veel kõigil nendel teemadel ühesuguseid ja selgeid lahendusi, see vajab diskussiooni. Ma tõesti südamest loodan, et järgmises Riigikogus tekib see diskussioon sisulisena, mitte sellisena, et me virutame teile jälle kõrgema maksumäära ja makske, sest te olete pahad, ja klassivihast õhutatuna öeldakse, et te ei ole lihtsalt solidaarsed. Aitäh!

12:38 Esimees Eiki Nestor

Sven Sester Isamaa fraktsiooni nimel, palun!

12:38 Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Ma kõigepealt tänan Jaan Puusaagi, ettevõtjat, ja maksuekspert Ranno Tingast, kes täna väga asjaliku ettekande tegid! Kindlasti peab mingil määral nendelt ka vabandust paluma, sest see diskussioon kannab vahetult enne valimisi pigem sellist valimishõngu, seda oli näha küsimustest ja ka sõnavõttudest, mis siin on olnud. Aga nii ta paraku on. Teema algatajana ja võib-olla eestkõnelejana tundus mulle küll, et Jürgen Ligi sõnavõtt oli patroneeriv. Ta kõneles nagu

kantsler kuskilt pukist, kes vaatab ülevalt alla kõigile erakondadele ja annab siis n-ö oma õnnistuse ühele või teisele. See, ma arvan, ei olnud õige, aga see on minu arvamus.

Tulen nüüd asja juurde. Minu meelest peaks meil olema pikem ja suurem vaade sellele, mis on meie eesmärk. Minu meelest ütles väga hästi Ranno Tingas, et see peaks olema parteideülene. Milline on meie nägemus mitte lähiaastaks, aga pikemas vaates? Kui meie nägemus on see, et Eesti konkurentsivõimet tuleb tõsta – Isamaa poolt vaadatuna ma ütlen, et meie erakonnal on see nägemus – , siis millised on sammud selle eesmärgi täitmiseks? Me ei tohiks jääda loorberitele puhkama. Tõsilugu, kui me vaatame tänast olukorda, siis jah, me võime olla uhked selle üle, nagu varemgi siit läbi käis, et Tax Foundationi tabelis oleme viis aastat järjest olnud oma maksusüsteemi poolest esimesel kohal. Vahepeal on vahetunud koalitsioon, üks erakond on läinud opositsiooni, teine on tulnud koalitsiooni, aga kokkuvõttes, kui me vaatame tõesti maailma tasemelt, siis meie koht on endiselt esimene. Ka varem toodi siin välja riigireitinguid. Siin on loodud erinevaid pilte, nagu reitingud langeksid. Pigem ei ole ju nii, reitingud on vaat et paremaks läinud. Aga milline on see suur pilt, milliseid samme me peaksime tegema selleks, et tõesti oma riigi konkurentsivõimet tõsta? See idee peaks olema meil ju laua peal. Kas need on erinevad maksupoliitilised otsused, muud seadusandlikud muudatused, mis aitaksid selle eesmärgi saavutamisele kaasa? Minu meelest peaks see olema meie tegelik suure pildi otsimise koht. Seega, ma ka varem küsisin, kas me peaksime äkki tegema muudatusi, mis on võib-olla maksupoliitiliselt vaadatuna seotud näiteks sellega, et tuleks meelitada Eestisse rohkem peakontoreid. Kas me peaksime äkki tulevikus vabastama maksustamisest välismaal olevate tütarettevõtete osalusest saadava tulu, et meelitada peakontoreid siia? Kas me peaksime pöörama tähelepanu sellele, et alla 10%-lised osalused on Eestis dividendi väljamaksetel topeltnmaksustatud? Paljud ei teagi seda. Kas me peaksime selle ära muutma? Kas me peaksime looma seadustes nn *trust fund*’idele täiendavat legislatsiooni või looma seadustes võimalusi, mis annaksid võimaluse tekitada siin suuremat vara kontsentratsiooni, mis peaks kokkuvõttes riigi konkurentsivõimet tõstmaks? Või näiteks needsamad erandid, millest me täna rääkisime. Me oleme sellele teemale päris palju tähelepanu pööranud. Küsimus on selles, kas need erandid, mis luuakse, aitavad kaasa meie konkurentsivõime tõstmisele. Te võib-olla panite tähele, et Reformierakond või, ütleme, Jürgen Ligi oli sellele kategooriliselt vastu. Minu meelest on selles erakonnas toimunud nagu mingi isiksuste kahestumine. Fraktsiooni esimees räägib, et ei-ei, mitte mingil juhul ei tohi ühtegi erandit tulla, aga hiljem, erandite tekkimisel – viimane kord oli see laevade Eesti lipu alla toomine, varem olid need tervishoiuga seotud erandid – on ka valdav osa Reformierakonnast olnud poolt. Püüdke omavahel selgeks teha, mis positsioonil te olete. Te ei saa ... Palun kolm minutit lisaajaga!

12:43 Esimees Eiki Nestor

Kolm minutit lisaajaga.

12:43 Sven Sester

... kahel positsioonil korraga olla. Aga ma ei tahagi analüüsida teie muresid. Näiteks, see viimane otsus, mis laevade Eesti lipu alla toomise kohta tehti. Ma olen nõus sellega, ma olen seda varem ka öelnud, et mida vähem erandeid, seda parem, erandeid peaks olema nii vähe kui võimalik ja nii palju kui vajalik, ent ma arvan, et see laevade erand on hea asi. Ka ettevõtjad ütlesid siit maha, et see on mõistlik. See annab meile konkurentsivõimet juurde. Me võime olla siin uhked ja öelda, et meil on selge, arusaadav, lihtne maksusüsteem. Ainult maksubaasi pole, pole neid, kes maksaksid meile makse, see on see probleem. Maksubaasi pole. Selle näite puhul võib öelda, et me viime ennast paremale konkurentsitasemele globaalses ettevõtluses. Me loodame selle peale, et meil hakkab tekkima neid, kes lõpuks toovad laeva Eesti lipu alla, ja me saame tekitada täiesti uue maksubaasi. Selles mõttes ei ole erandid kindlasti sellised, nagu ei tohiks kunagi nendest rääkida. Nii oli kümme aastat, meil ei olnud vahepeal ühtegi erandit. Ma arvan, et teatud erandid on eriti tööandjate poolt vaadatuna heaks kiidetud. Samamoodi on tervishoiuga seonduvad erandid, mida me pikalt-pikalt ei saanud kalevi alt välja tuua.

Võib-olla veel mõned mõtted, millest on ka varem räägitud. Näiteks, üldse tähelepanu pööramine ettevõtlusele. Ma olen ka varem öelnud, et ei ole nii, et ettevõtjad on 4% ühiskonnast ja nad võib-olla liiga kõvasti räägivad, kui vaadata kogu valijaskonna proportsioone. Ei ole tegelikult nii. Tegelikult on nii, et nad annavad 90% riigi maksutulust. Nii ongi. Kui me tahame teha investeeringuid, tahame teha teid korda ja jagada siin poliitikutena toetusi, siis on selge, et kuskilt peab tulema ka tulu riigieelarvesse. See

tuleb ettevõtetelt, mis omakorda tähendab, et otsused, mis me siin teeme, peaksid kaasa aitama sellele, et oleks võimalik seda tulu suurendada. Kui pöörduda eraldi maksupoliitiliste segmentide juurde – meil on tööjõumaksud, kapitalimaksud, varamaksud, tarbimismaksud – ja vaadata, milliseid proportsioone me peaksime aja jooksul nihutama, siis Isamaa poolt vaadates ma kindlasti ütlen, et me oleme läbi aegade töötanud ja töötame ka tulevikus selle nimel, et tööjõumakse langetataks. Oleme seda teinud ja teeme ka tulevikus. Tööjõumaksude langetamiseks on erinevaid võimalusi: tulumaksu allaviimine, tulumaksuvaba miinimumi tõstmine. Praeguses kampaanias tuleme tagasi oma aluslätete juurde, et teatavas ulatuses tuleks inimesi tulumaksust vabastada, lähtudes laste arvust perest. See on hästi väärtuspõhine lähenemine. Me oleme seda meelt, et tööjõumakse tuleb kindlasti langetada. Ma arvan, et Eesti ühiskond ei ole veel valmis selleks, et varamakse kehtestada. Selle 25 aasta jooksul ei ole Eesti inimesed saanud nii rikkaks, et neid võiks hakata maksustama võimalike varamaksudega, nagu automaks ja kinnisvaramaks. Me oleme selgelt positsioonil, et täna on selleks liiga vara. Kokkuvõtteks: loodame, et sellest diskussioonist on abi, et see ei ole mitte ainult hetk enne valimiskampaania lõppu, vaid pikaajaline erakondadeülene vaade. Aitäh teile!

12:46 Esimees Eiki Nestor

Aitäh! Austatud Riigikogu, vaadates sooviavaldusi, on selge, et meil on vaja otsustada protseduuriküsimus.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Reformierakonna fraktsiooni ettepaneku pikendada istungi tööaega kuni selle päevakorrapunkti ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepaneku poolt oli 19 Riigikogu liiget, vastu 3, erapooletuid ei olnud. Täiskogu istungi tööaega on pikendatud selle päevakorrapunkti ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni.

Jätkame läbirääkimisi. Jüri Adams, palun!

12:48 Jüri Adams

Härra istungi juhataja! Lugupeetud rahvaesindajad! Minu kõne on järg proua Lauri kõnele ja kindlasti Andres Herkeli kõnele. Kui meie kodukord oleks andnud neile võimaluse pikemalt kõneleda, siis võib-olla oleksid nad ära rääkinud kogu selle jutu, mida mina nüüd räägin. Minu mõte on lisada nendele teemadele neid asju, mida nemad ei jõudnud käsitleda.

Proua Lauri ütles muu hulgas tähelepanuväärse lause, et maksude kehtestamisel on mõju inimeste käitumisele. See on absoluutselt õige mõte, mille Rahandusministeeriumi ametnikud, kui nad maksudest räägivad, enamasti ära unustavad. Meie viimane kõige suurem rahvuslik kogemus on aktsiiside mõju inimeste poeskäimisharjumustele. See on muutunud juba anekdoodiks, mis läheb meie rahvusliku poliitika ajalukku. Aga põhilisi käitumisviise on kaks. Esiteks see, et neid makse, mida ei peeta õiglaseks, püütakse mitte maksta. Igasuguse uue maksu kehtestamine toob suuremal või vähemal määral kaasa seda, et inimesed hakkavad mõtlema, kuidas teha niimoodi, et seda maksu üldse mitte maksta või maksta vähem. See on üsna oluline käitumisviis. Aga on kindlasti ka teisi inimesi, kellele tekitab kas isiklikku või professionaalset rõõmu, kui näiteks mingisugune uus maksuasi areneb. Ma ei tea küll, et keegi oleks meil väga uurinud, kui võrd tulumaksu astmelisus on Eestis käivitanud sellist professionaalset tegevust, mis on paljudes lääneriikides väga levinud, et eriti juristide hulgas on maksunõustajad, kes aitavad inimesi selles, kuidas saada enda maksudeklaratsioon ühte või teise astmesse sobitatud. Oletatavasti on see käitumine juba alanud ka meil, see on tekitanud paljudele inimestele nõustamisvaldkonnas lisasissetulekut. Kui sedasorti asjad edasi arenevad, siis kindlasti läheb ka see asi veel edasi.

Meie kogemused selles, milline on olnud inimekäitumine ja ka riigi käitumine, on minu praegune teema. Nimelt, meil on olnud niisuguseid kogemusi, et kui mingi maksu maksmist on lihtsustatud, siis on tulemuseks olnud parem maksudistsipliin ja maksulaekumine. Eriti tähelepanuväärne oli see, mis juhtus Mart Laari esimese valitsuse ajal. Astmeline tulumaks, mida peaaegu ei makstud ja mis peaaegu ei laekunud, asendati proportsionaalse tulumaksuga ja siis kasvas äkki hüppeliselt nii maksude laekumise kogusumma kui ka maksude tasumine üldiselt paranes. Võib-olla ei ole see kogemus praegu enam õige ja otstarbekas, aga psühholoogiliselt ja maksumaksjate käitumise seisukohalt on see minu arvates väga hea kogemus.

Ma palun lisaiega!

12:53 Esimees Eiki Nestor

Kolm minutit lisaaega.

12:53 Jüri Adams

Teine asi, mis minu arvates oli ka tähelepanuväärne, oli see, kui loobuti juriidilise isiku tulumaksust. Siis toimus analoogiline asi. Aga on olnud ka mitmesuguseid muid asju. Nimelt, kõik, mis on seotud sotsiaalsete ja tööjõumaksudega, on mõjutanud ilmselt meie majandust ja just firmade raamatupidamist valetamise, võltsimise, andmete moonutamise ning majandustegevuse ja raha pöranda alla surumise suunas. Mul puuduvad praegu andmed, kui suur see probleem on, aga ma arvan, et see on psühholoogiliselt oluline. Ise olen ma rääkinud sellest teemast seoses meie erakondade rahastamise reeglitega, mis on mõjunud väga halvasti raamatupidamisele ja aruandlusele. Kõrvalteema on see, et kui me iseseisvuse taastasime ja meil avanes võimalus üle piiri toimuvaks majandustegevuseks, siis oli Eestis vähemalt üks periood, kui tulumaksu vältimiseks või ka tulude üldse mittenäitamiseks kasutati väga palju raha *offshore*-firmade kaudu maksuparadiisidesse viimist. Ma ei tea, kuidas see seis praegu on, ei ole vastavat uurimust, aga oletame, et see asi on väheke taandunud ja enamik seda enam ei tee.

Rahvaesindaja Sester ütles, et Eesti ühiskond ei olevat valmis varamaksude sisseviimiseks. Ma arvan, et ta kasutas vale sõna. Ühiskond on minu arvates ammu valmis ja ootab seda, aga riik ei ole valmis. Enamiku uute maksude sisseviimiseks on vaja teha väga suuri ettevalmistustöid. Meie kõige karjuvam jama selles valdkonnas on see, et kui me iseseisvuse taastamise järel taastasime ka kinnisvara mõiste ja kinnisvaraturu, siis oli poliitiline otsus, et maa korraline hindamine peaks toimuma vähemalt üks kord kümne aasta jooksul. See on meil kahjuks toimunud 30 aasta jooksul ühelainsal korral. Ma oleksin tahtnud Jürgen Ligilt küsida, milline on siin Reformierakonna kogemus, sest need aastad, kui oleksid pidanud olema maa korralised hindamised, olid need, kui Reformierakond juhatas valitsust. Kas see toimus Reformierakonna poliitilise tahtega kooskõlas või koalitsioonipartnerid viisid olukorra selleni või mis oli see põhjus, et see asi ei ole tehtud?

Lõpetuseks ütlen nende mõnekümne sekundi jooksul, mis on jäänud, et minu arvates ei ole Eesti praegu tehniliselt valmis ühegi uue maksuliigi kehtestamiseks või millegi keerulisemaks tegemiseks. Ettevalmistustööd on tegemata. Võib prognoosida, et kui ka järgmise nelja aasta jooksul tehtaks millegi uue jaoks ettevalmistustöid, siis järelikult avanevad uue maksuliigi kehtestamise võimalused alles ülejäärgisel poliitika perioodil. Aitäh tähelepanu eest!

12:56 Esimees Eiki Nestor

Aivar Sõerd, palun!

12:57 Aivar Sõerd

Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Ma tahan ka omalt poolt tänada Jaan Puusaagi ja Ranno Tingast väga asjalike ja vajalike ettekannete eest. Kindlasti tuleb öelda, et tänane arutelu maksusüsteemi tuleviku üle oli väga vajalik, tänuväärne ja lisandväärtust andev. Tööandjad toovad oma manifestis õigesti välja, et suurim puudus on maksumuudatuste kiirus, ettearvamatus ja läbimõtlematus. Nad toovad välja, et maksupoliitikast on kadunud pikk vaade ja eesmärkide selgus. Nad viitavad konkreetset 2017. aastale, kui suurem osa praeguse valitsuse maksumuudatustest kas jõustus või valmistati ette. Kindlasti seab ebakindlus maksukeskkonnas löögi alla edasise majandusarengu, kannatavad investeeringud, varimajandus tõenäoliselt suureneb, maksusüsteemi stabiilsus ja prognoositavus halvenevad.

Kui alustada aastatulust sõltuvast maksuvaba miinimumi arvestamise süsteemist, siis tuleb kindlasti küsida, mida taheti saavutada. Keskerakonna fraktsiooni esindaja rääkis, et toimub üleminek astmelisele tulumaksule. Ühe teise koalitsioonierakonna esindaja rääkis, et tööjõumakse on vaja langetada. Kui me vaatame uut maksusüsteemi, siis näeme, et alates 1200 euro suurusest kogutulust kuuarvestuses hakkab maksuvaba tulu järsult vähenema. See tähendab, et maksusüsteem karistab edasipüüdlikkust. See ongi selle uue maksusüsteemi suurim mõte – edasipüüdlikkuse karistamine. Teisiti ei saa see ollagi, kui juba enne seda, kui maksumaksja tulu jõuab keskmise palgani, hakkab maksuvaba miinimum järsult vähenema. See tähendab, et võrreldes varem kehtinud maksusüsteemiga on maksukoormus suurenenud just nende elukutsete ja nende töökohtade puhul, kus luuakse

suuremat lisandväärtust, kus on vaja rohkem kvalifikatsiooni, kus on natuke kõrgemad palgad ja kus on raskem töö. Nendel töökohtadel töötavad inimesed on need, kellest on meie majanduses kõige suurem puudus, aga neid karistati nüüd suurema tulumaksukoormusega.

Kui see edasipüüdlikkuse karistamine on veel arusaadav maksumuudatuse eesmärk, siis töötavate pensionäride kõrgem maksustamine ja ebaõiglane kohtlemine on täiesti arusaamatu. Miks seda vaja oli? Mis eesmärki sellega täidetakse? See on ju fakt, et eelmise aasta algul üle 6000 töötava pensionäri ehk 57% töötavatest pensionäridest suurenenud tulumaksukohustuse tõttu kaotas. Kui töötava pensionäri tulu jõuab teatud tasemele, siis maksustatakse nii pension kui ka töötasu alates esimesest eurost tulumaksuga. Mis selle eesmärk on? Meil on pensionäride vaesusrisk Euroopa Liidu kõrgeim. Kui töötaval pensionäril on vaim värske, on jõudu ja jaksu tööturul osaleda ...
Palun lisaaega!

13:02 Esimees Eiki Nestor

Kolm minutit lisaaega.

13:02 Aivar Sõerd

... miks nad siis ei võiks tööturul edasi olla? Nende töökäsi on vaja. Ma olen ise olnud tööl ettevõttes, kus oli töötavaid pensionäre päris palju. Nad andsid väga tänuväärse panuse. Täiesti arusaamatu, mis eesmärki sellega täidetakse.

Kui siin Keskerakonna fraktsiooni esindaja rääkis, kui suur protsent oli neid, kes uuest maksusüsteemist võitsid, siis meile ju valetati. Meile valetati, et uuest maksusüsteemist võitis 86% maksumaksjatest. Ei võitnud! Selle 86% sees on ka need, kelle maksukoormus ei muutunud. Täiesti silmakirjalik on see, et võrdlusbaasiks võetakse 2017. aasta. Võrreldakse sel ajal kehtinud maksuvaba tulu, aga kehtiv seadus tõstis maksuvaba tulu 2018. ja 2019. aastal. Need on need aastad, mis tuleks võrdlemiseks võtta, kuna uus maksusüsteem hakkas ju kehtima 2018. aastal. Nii et kui selle maksusüsteemi loojad on kindlad, et see maksusüsteem nii hea on, miks peab seda siis valedega ilustama?

Täiesti arusaamatu on see, miks maksusüsteem tekitab selliseid anomaaliaid. Ma mõtlen anomaaliaid, mis tekivad tuluvahemikus 1200–2100 eurot, kus maksukoormus kasvab 31%-ni, aga sellest edasi on jälle see tavaline 20%. See on just keskmise palga ja natukene keskmisest palgast kõrgema palga vahemik, maksumaksjad võiksid oma tuludega sinna vahemikku liikuda, aga seda takistatakse kõrgema maksukoormusega.

Igal juhul olen ma aru saanud, et ka selle maksusüsteemi loojad ise ei ole sellega rahul, räägitakse sellest, kuidas seda on vaja remontida ja ümber tegema hakata. Ise tekitasime probleemi, ise tegime vea ja siis hakkame seda kangelaslikult parandama – see on praeguse koalitsiooni maksupoliitika muster. Aitäh!

13:05 Esimees Eiki Nestor

Peeter Ernits, palun!

13:05 Peeter Ernits

Hea juhataja ja vähesed kolleegid! Ma ei ole maksuekspert nagu Aivar Sõerd või Maris Lauri, kes on siit lahkunud, aga mõne sõna tahan siiski öelda.

Olles mõnda aega tagasi praeguses valitsuskoalitsioonis, nägin ma mõningaid asju väga lähedalt. Algul õnnestus see n-ö peenhäälestus, millega oldi pikki aastaid tegeldud, murda, aga edasi tuli kiirustamine ja ridamisi tööõnnetusi. Ma mäletan väga hästi, kui peaminister Ratas tuli fraktsiooni ja küsis, mida me räägime sellest töötavate pensionäride n-ö karistamisest, et mõelge midagi välja. Ega keegi ei osanudki hulk aega midagi välja mõelda, siis üks kolleeg ütles, et aga need ei ole ju meie valijad. Küüniline küll, aga nii see oli. Aga nad on meie inimesed! Nii et see oli tööõnnetus, mis tuleb kiiremas korras likvideerida.

Teine asi oli aktsiisidega. Meil on Kagu-Eesti programm, mida ka praegune koalitsioon hästi kiidab ja see on suurepärane, on ka Ida-Virumaa programm, aga ei ole räägitud Põhja-Läti regionaalprogrammist, mis on mastaabilt kümme korda või veel rohkem suurem, umbes 200 miljonit või rohkem. Jah, naabrit tuleb aidata, aga kas sellisel kujul. Ka see oli tööõnnetus. Elukõige räägin ma praegu alkoholiaktsiisist, aga kütuse ja diisli oma tuleb veel sinna otsa kokku tuleb umbes 500 miljonit. Nii et kaks tööõnnetust. Hea kolleeg Jürgen Ligi rääkis siin, et erandid on saatanast. Ma pärast küsisin temalt, kas

Reformierakonna lähenemine on see, et labidaga kõigile, ei mingeid erandeid, ja tuletasin meelde ühte viimast eelnõu, mille me seadusena vastu võtsime ja siis kummitemplina ei käitunud – see oli see, et kaubalaevad võiksid hakata Eesti lipu alla tagasi tulema. See oli samuti erand, milleks me pidime Brüsselist luba küsima, ja teise ja kolmanda lugemise vahel see kiri läkski Brüsseli poole teele. Aga tuletan meelde, et Reformierakonna fraktsiooni juht oli raevukalt selle erandi vastu. Tõsi, lõpphääletusel hääletas tema fraktsioon, Reformierakonna fraktsioon, selle poolt, üksikud erandid välja arvatud, aga fraktsiooni juht ei hääletanud. Nii et selline kahestumine on ka lugupeetud Reformierakonna fraktsiooni sees, kes on selle olulise tähtsusega riikliku küsimuse täna siia meie ette toonud. Nii et ma ei oskagi öelda, kus see tõde siis on. Kas pea ei saa aru, kuidas asi käib, ja keha saab aru või ei saa aru? Kui rääkida teistest ettekandjatest, siin mulle jäi hästi meelde härra Puusaagi, tööandjate keskliidu esindaja ettekanne, kes juhtis tähelepanu ilmsele puudusele, et kohalikud omavalitsused ei ole huvitatud ettevõtlusest, nende suhtumine on see, et kasige minema. Siin pole erandeid veel millegipärast tehtud. See on oluline maksuerand, mis peaks olema, aga kahjuks ei ole veel selleni jõutud. Keegi siin rääkis enne, vist Aivar Sõerd, jah, nende karistamisest, kes teenivad üle 1200 euro. Tõepoolest, viimastel nädalatel olen ma kuulnud ka nende inimeste käest küsimust – ja need ei ole sugugi mingisugused rikkurid –, et milleks neid karistatakse kõrgema maksumääraga, kui on neil, kes teenivad üle 2000 euro. Ma arvan ka, et see on tööõnnetus. Esimene tööõnnetus oli töötavate pensionäride karistamine, teine tööõnnetus oli aktsiisidega ja kolmas on see. Võib öelda jah, et tegijatel juhtub, aga neid tööõnnetusi ja rabistamist on liiga palju. Ma olen kaugel sellest ...

13:10 Esimees Eiki Nestor

Aitäh, Peeter Ernits! Aeg on läbi.

13:10 Peeter Ernits

Kas kaheksa minutit on juba läbi?

13:10 Esimees Eiki Nestor

Tänane istung on lõppenud. Kohtume homme.

Istungi lõpp kell 13.10.